

СРПСКИ НАРОД

Блеф над блефовима

„Јесте ли видели!“ — на сва уста шеретски труби Лондон, — „Зар вам нисмо толико пута рекли: Бољшевички властодршци се одричу комунистичке пропаганде у свету. Немате више шта да бринете; ево их где сад распуштају и сам Коминтерн!“

„Јесте ли видели!“ — кезе се јевреји из њујоршког Уол стрита, браћа од стрица оних из Москве — „Бољшевици пристају да се одрекну бољшевичке пропаганде, пристају да буду риба без воде. Дакле не бојте се за своје куће, имања, акције и ренте, ви крштени богаташи!“

„Јесте ли видели!“ — понавља широм света хор шупљоглаваца и наивчина који и данас још наседа пропаганди разнородне тројке Москва — Лондон — Вашингтон, сваки даном све мањи али још и сад многобројни него што би по здравом разуму требало да буде — „Рекосмо ли вам да не треба да се бојите за Европу и њену цивилизацију, за своју имовину и породицу. Видите ли да је Стаљин окренуо лист. Неће више да се меша у унутарње ствари туђих народа!“

„Јесте ли видели!“ — велимо и ми — „Јесте ли видели Стаљина у најновијој пози већ отрдане улоге вука у јагњећој кожи. Ђурђијанац се муком уздржава да се гласно не насмеје. Али око његових усана, под грубо-чулним носем лебди само лак, презрив осмејак. Јер његова најновија и најдрскија досетка збиља је зачас заменила паролу „Пролетери целога света, уједините се!“ — лозинком: „Шупљоглавци целога света, уједините се!“

Јер збиља, треба да се удружи сва шупљоглавост, сва наивност, сва леност мозга што је још има на свету па да се ма и за тренутак удостоји иједне озбиљне речи најновији потез бољшевичке Москве, најдрскији од свих блефова којима су властодршци у Кремљу до сад икад изазвали свет.

Забринули се Лондон и Вашингтон због све веће узбуне коју изазива очигледна чињеница да су г. г. Рузвелт и Черчил продали европски континент бољшевицима. Видели да не могу да умире више ни највеће наивчине причама о православној молелствијама, ни „гарантијама“ и „свечаним изјавама“ катинских целата: видели да не помажу више ни поздравне депеше задоцнеле за две и три недеље; видели да не помаже ни незграпа комедија „свеславенског конгреса“. Стога су искукали овај најновији и најдрскији блеф свога црвеног „савезника“: Распуштање Коминтерна.

У нормалним временима, у временима кад дуго трајање рата, свакојаки доживљаји, измучени нерви и уопште ванредне прилике не стварају у широким круговима психозу у којој је теже аргументисати, не бисмо имали потребе да губимо толико речи поводом неспретне и трапаве шале којом је Москва „изненадила“ свет: распуштамо Коминтерн, битну суштину свога постојања, ништа више и ништа мање! Шта хоћете још?

У нормалним временима било би довољно обично слегање раменима, каквим смо у своје време примили вест о „укидању Чекке“ (одмах потом замењене ГПУ). Тако смо доцније дочекали приче о „еволуцији“ која ће тобож настати поразом троцкиста. Тако смо дочекали нови совјетски „устав“, срачунат за лаковерне „демократе“ Европе и Америке. Тако смо дочекали 1940 укидање политичких комесара у совјетској војсци (замењених „првим помоћницима команданта“, све док им у јесен 1941 не вратише ранији назив). Тако смо дочекали изјаву о поштовању интегритета Пољске, свечано потврђену грозним покољем пољских официра у Катину и прекидом односа са пољским емигрантима. Тако паметан свет, који мисли својим мозгом, гледа властитим очима и не заборавља свој народ и у будуће мора да прими свесличне потезе које још мисли да учини кавкаски вук у Кремљу, кадгод му се прохте да навуче јагњећу кожу и да исмева Европу.

Зар може бити дрскијег исмевања Европе (уз саучесништво Лондона и Вашингтона) него тражити од ње да верује да ће совјетска влада распустити коминтерн коме је уопште потчињена, чији је обични извршни орган. „Мачка неће сланине!“

Додуше, ово последње су московски бољшевици до сад већ неколико пута изјављивали: у десетинама свечано потписаних међународних уговора одрицали су се не само комунистичке пропаганде у земљи другог саговорача, већ и сваког мешања у његову унутарњу политику. Како су прошли највећи и најмоћнији међу тим саговорачима?

У Великој Британији је тад један политичар на сав глас викао да се са бољшевицима не могу закључивати никакви међународни уговори, пошто они уопште не признају основне норме цивилизованог међународног живота. Тај политичар звао се г. Винстон Черчил. Данас је први министар Његовог Британског Величанства и потписник двадесетогодишњег пакта са бољшевицима којима је продао европски континент.

Тада пак, догађаји су му давали за право: кад су им дозлогрдиле московске злоупотребе уговора, погазили су и са своје стране међународне обавезе: извршили су претрес у екстеријалном совјетском трговинском претставништву и открили читаве вагонске товари ковчега пуних комунистичког пропагандног материјала. И Француска је била примила слично уговорно обећање о немешању Москве, па су тамо морали да одложе неко важно гласање у скупштини, због тога што је комунистички посланички клуб свечано изјављивао да му још нису стигле инструкције из Москве о ставу који треба да заузме на том гласању...

Пошто овакве „уговорне обавезе“ више не пале (знате, „Стаљин држи реч“, што кажу неке шаљивчине), требало је сад да наиђе нешто бомбастичко: што да не укинемо тај Коминтерн који прави сва та чуда и покорје? И лепо објавили да „распуштају Коминтерн“. Заборавили су само да кажу кога остављају за ликвидатора. Да ли сер Стафорд Крипс или личног Девиса?

У очекивању под којим ће новим именом да ускрене „распуштени“ Коминтерн, понављамо: „Шупљоглавци целога света, уједините се и наседајте и даље оваквим блефовима!“

ЧИШЋЕЊЕ ПОСЛЕДЊИХ КОМУНИСТИЧКИХ БАНДИ У ХЕРЦЕГОВИНИ И ЦРНОЈ ГОРИ

Према извештају ДНБ у херцеговачко-црногорском простору успешно се наставља акција чишћења, која је пре неколико дана опет предузета противу комунистичких бандита.

То су остаци оних разбојничких банди, које се повлаче још од Бихаћа, у непрестаним поразима и све тежем стању. Свуда где су их затекли, немачки војници сломили су у жестоких борбама њихов отпор. На једном стеновитом положају где су бандити у планинама успели да се ушанче, немачки ловци оборили су се на њих и избацили их из положаја.

При свом безнадежном повлаћењу бандити ипак и даље шире несрећу и пустош међу становништвом, пљачкајући и палећи села, и одводећи делом са собом становнике. Они који успеју да спасу из тог „ослободилачког“ терора живу главу, заједно са женама и децом иду у сусрет немачким претходницама, поздрављајући их као заиста праве ослободиоце и спасиоце, а људи способни за борбу пријављују се немачкој оружаном сили и стављају на расположење свој рад за обнову спаљених села и разорених путева.

У истом простору борбе налазе се и поједини одреди самозваног „министра и генерала“ Драже Михајловића, док се он сам налази у бекству. И њих сналази иста судбина комунистичких банди. Поред тога што та самозвана „југословенска војска“ не може да нађе ни присталица ни подршке у народу, она је данас напуштена и од својих твораца у Лондону.

Да се не би замерила Совјетима, енглеска влада, којој је врло мало стало до судбине тако зване „југословенске војске“ и српског народа, препустила је сада те чете свом удесу. Другим речима, за љубав Совјета и њихове завојевачке политике, Енглеска је решила да се дезинтересује за балкански простор, па према томе и за своју креатуру Дражу Михајловића и његову „југословенску војску“.

О Дражи Михајловићу и његовим тобожњим војничким подвизима и фантастичним успесима на Балкану енглеска штампа не само што више не пише, већ доноси вести које га приказују неповољно, па чак и смешно.

По старим и освештаним принципима енглеске себичне политике, кад неко постане непотребан, Енглеска га одбацује као црнца који је одиграо своју улогу. Ту исту судбину доживео је сада Дража Михајловић, који је истина лично напустио терен, али остала је његова тако звана војска да подели удес комунистичких банди распршених по херцеговачким и црногорским гудурама, без подршке од стране становништва, гоњених од немачке оружане силе, осуђених на најскорију потпуну пропаст, без икакве наде у ма какав спас.

А несрећно становништво на путу којим су те банде прошле послужиле као најбољи пример покољењу о томе какву су му срећу и благодане имале да донесу те „ослободилачке“ хорде, а то су попаљени домови, порушена огњишта, насиље над женама, убијање деце, одвођење људи у шуме и планине, пљачка и отимање имовине, глад и беда тамо где је једном владало благодане и тих породични живот.

Срећом и дејством немачке оружане силе та аждаја најзад је савладана и васпоставља се мир, као залога боље, срећеније и срећније будућности Балкана.

Раић иројив деце

У последње време англоамеричка авијација врши један прљав посао. У немогућности да створе други фронт где би се њихови војници мушки испробали са немачким војницима, прибегавају ратовању који нема ничега витешког у себи.

После серије напада на немачке и италијанске градове, који су често пута без икаквог војничког значаја, енглеска и америчка авијација почела је серију злочина који су без примера у историји ратовања. Енглеска и америчка авијација почела је рат противу деце. У више немачких и италијанских градова енглески и амерички авиони бацили су разне врсте налив-пера, плајваза, цепних лампи и дечијих играчака. Деца су у игри нашли ове играчке код додира ове су играчке експлодирале и нанеле деци теже повреде.

После ових напада на немачку и италијанску децу, сличан злочин извршен је и на француску и белгијску децу. Познато је како је тешко спречити малу децу да нађене предмете не узму у руке. И тако долази до несреће. Недужна деца Европе морала су платити англоамерички бес, који не могу искалити на борце.

Сад је дошао ред и на српску децу иако Лондон и Вашингтон претстављају се као пријатељи српског народа за чије се „ослобођење“ боре.

Случај у Лапову је ужасан. Једно наше дете играјући дашло је једно налив-перо, које је експлодирало и ранило дете толико да ће остати осакаћено целога живота.

Пошто постоји опасност да ће се овакви случајеви поновити, упозоравају се родитељи по нашим градовима и селима да пазе на своју децу. Потребна је строга контрола места где се наша деца играју. Потребно је строго препоручити деци да ништа не дирају што на земљи нађу. Потребно је истаћи да се код случаја проналаска сличних предмета одмах обавести најближа српска или немачка власт.

Недељни илустрацијон
међународних догађаја

ПЕТА ИНТЕРНАЦИОНАЛА

Стаљин ратује на три фронта. Први фронт је онај борбени на коме је добио толико тешких удараца. Други фронт је унутрашњи, на коме је такође потучен. Он је увидео да не може да одушеви свој народ идејом светске револуције, па је зато створио појам „совјетски патриотизам“ како би омогућио извесан паралелизам између правца народне душе и правца комунистичке странке. У том отступању са висова комунистичких начела Стаљин је следбеник Лењина, који је такође једном отступио веома далеко од првобитних положаја, како би добио одушке за нову офанзиву против руског народа. Онда је то била економска борба, у којој је Лењин имао великих тешкоћа, па је зато морао објавити такозвану нову економску политику, дозволити право сопствености и слободну трговину. Затим, појачавши своје снаге, он је прешао у офанзиву и коначно одузео руском народу његову привредну слободу.

Исти маневар изводи сада Стаљин у области политичке борбе против руског народа. Он дозвољава кокетирање са историјом царске Русије, слави подвиге царских армија у многим ратовима и приређује црквене церемоније како би показао да је престао са прогонством религије. Стаљинови комунисти знају тачно и говоре о томе да је то привремено попуштање изазвано ратном ситуацијом, а да ће после рата политика комунистичке странке у СССР кренути ранијим правцем.

Маникир за Стаљина

Трећи фронт на коме се Стаљин бори, то је борба против Британоамеричке коалиције. Разоран рад комунизма осећа се не само у земљама које нису у пријатељству са СССР, већ и у оним које су са њим у пријатељству. Стаљинов став неучествовања у свемогућим конференцијама антиевропске коалиције доказује да се он енергично бори против својих пријатеља. Он је послао делегате само на једну конференцију — на конференцију за расподелу животних намирница. Али их је послао само зато да би захтевао да се прво намирнице шаљу у СССР за црвену војску, а тек остатак да се расподели између коалираних земаља. Тим својим ставом он је минирао конференцију тако да су поједини делегати (између осталих и амерички) напустили конференцију.

Рузвелт и Черчил нису у стању да спрече ту разорну делатност Стаљина, али они су се задовољили мање тешким задатком: да дотерају Стаљинову спољашност тако да он не буде сметња бар у унутрашњој политици САД и Британије. Рузвелту је пошло за руком да претвори Стаљинове канце у маникиране нокте: Стаљин је укинуо Коминтерну.

Циљ овога корака је одмах објаснила британска штампа која је истога дана писала: „Гелбелу је одузета могућност да застрашује свет комунизмом“. И шведска штампа је писала да је укидање Коминтерне последица страшног утиска у свету који је учинила афера у Катину: Ста-

љин је морао некако да прикаже да је престао да буде комунистичко страшило за цео свет.

Међутим, сами комунисти ван СССР својим непромишљеним резолуцијама парализовали су Стаљинов маневар. — Гелбелу није одузета могућност даљег предочавања свету комунистичке опасности, јер комунистичке странке а на првом месту шведска комунистичка странка изјављују потпуно отворено следеће:

„Због ратне ситуације било је неопходно да Трећа Коминтерна нестане са површине; али она ће да ради подземно све дотле док Стаљин буде победио у рату; онда он неће морати више да буде обазрив према буржоаским државама и онда ће Трећа интернационала поново да избије на површину“.

љинским рукама, постојаће повезаност свих комунистичких странака на свету московским центром комунизма.

Штавише, садашња нова фаза у животу комунизма даје комунистичким странкама већу могућност да спроведе своје разорне намере. Оне се проглашују сада националним странкама, тобож независним од интернационалног центра и зато тврде да не постоје формалне препреке за њихов рад. У Енглеској комунистичка странка је већ прешла у офанзиву и затражила од Савеза радничких организација да буде примљена у тај савез. То би значило претварање Тредуниона у комунистичку странку.

Цела ова комедија са укидањем Коминтерне захтева да се постави питање: ако је светско јединство комунизма једна иде-

звична изјава о могућности искоришћавања совјетских ваздухопловних база за британоамеричку авијацију која циља на Јапан. Том изјавом су хтели да нервирају Јапан. А затим је Черчил рекао да Јапан гледа веома неверљиво у правцу СССР. Тим речима је Черчил хтео да нервира Совјетску Унију.

У погледу изазивања совјетско-јапанског рата Рузвелт је одлучнији него Черчил. Рузвелт завиди Черчилу што овај има таквог енергичног и живавог најамника на европском континенту као што је Стаљинова војска, док, међутим, Рузвелт има савим малаксалог најамника — чунгкиншку Кину. И он би хтео да добије у замену Чан Кеј Шекове војске Стаљинову војску на обали Пацифика за рат против Јапана. И Рузвелт мора да уви-

нија наставља политику мешања у европске ствари како би сметала најјачем континенту земљине кугле да постави ствари на место, да постави Британију са њених 45 милиона становника на место које јој одговара код упоређења са правом 300-милионског блока Европе.

Дакле, најважнији резултат дугачког конференсања Рузвелта са Черчилом јесте: све по старом.

Све остаје по старом у логору противевропске коалиције. Американци се боре са Енглезима по индуском питању: британоамерички вазали не слушају своје наредбодавце. Тибет не пропушта ратни материјал за Чунгкинг. Египат не жели да ступи у рат. Жиро и де Гол настављају своју борбу. Иако су та два генерала сада сели за исти сто, ипак Енглези пишу да је то измирење личило на свадбу у којој је момак који је завео девојку морао да дође у цркву на захтев девојчиних родитеља. Каква ће бити брачна срећа — а томе не мисли та родбина.

По старом остају и односи између емигрантских Пољака и Чеха. Свађе између те две групе могле би да се претворе у конфликт, да су те групе имале каквог год значаја, да нису биле владе без корена у народу. И ова чешко-пољска свађа је једна од карактеристика односа у логору противевропске коалиције.

Снага Осовине

У тогору Европе дошла је ових дана до изражаја јака солидарност између две водеће државе нашег континента. Четворогодишњица Пакта између Берлина и Рима дала је повода да се баци поглед на пут који је већ пређен и на пут који још претстоји. Ретроспективни поглед доводи до убеђења да се блок који носи назив Осовина потпуно оправдао и да се претворио у чврсти политички и војни организам.

Претстојећи пут тог блока који предводи народе европског континента биће пут ка победи јер су одлучна воља и снага нових идеја гаранти коначног успеха. Појавио се сада и нови значајан чинилац у борби за спас Европе. То је руски национални покрет. И тамо у ослобођеним земљама идеја Новог Поретка оживљује душе 80 милиона људи, а национална идеја подиже те људе на борбу против комунизма.

МЕС.

Совјетски брод уништен немачким оружјем у једној црноморској луци

(Фото: В. В. А.)

Укидање Треће интернационале је провидан трик. Он је обмана и у суштини и у извођењу. На пример, Стаљинова одлука је објављена 22 маја, а пошто је Рузвелтово писмо стигло у Москву 20 маја, то Рузвелт може сада својим бирачима на претстојећим изборима да каже да је он поправио Стаљина.

Међутим, Стаљин је ставио на својој наредби датум 15 мај (о томе се Американцима не каже), како би могао својим људима да каже да је учинио тај корак без Рузвелтовог притиска. Дакле, обмана са свију страна.

Интернационала субвенција

Укидање Треће интернационале не претставља никакву промену у односу демократских и комунистичких снага. „Краљ је умро. Живео Краљ!“ — исто се може казати и сад: „Интернационала је умрла. Живела Интернационала!“ Уместо Треће интернационале долази пета. Баш пета, а не четврта, јер је четврту резервисао за себе Троцки.

Ова пета интернационала ће имати исте функције као и Трећа, а исту и организацију, јер основа организације светске интернационале остаје непроменљива. А та основа јесте новчане субвенције из Москве. Док постоји државна благајна у Ста-

ја, онда да ли се може идеја укинути једном наредбом? Ако није идеја, онда сарадња комунистичких странака је злочиначки комплот.

Дакле, ако је идеја, онда је укидање само комедија, ако није идеја — онда постојање комунистичких странака је злочин према народима и државама.

Провокације

Ништа се није променило после Стаљиновог трика. Иако Тајмс пише да је совјетски комунизам био ратоборан само у току првих пет година свог постанка, ни Енглези не верују у питомост комунизма. И како могу да верују кад су са толико нервозе пратили грађански рат у Шпанији!

Сада британска влада стоји пред новим шпанским проблемом. Пронесе се верзије да је Стаљин попустио у питању Коминтерне, али је захтевао да се учини највећи притисак на Шпанију како би изашла из нератујућег става, притисак на Турску и осим тога да Сједињене Америчке Државе објаве рат Финској.

Ова провокација рата између САД и малене Финске није ништа према оној провокацији коју сад чини Рузвелт и његов помоћник Черчил према Јапану. Ових дана је у Вашингтону пала

ди да за борбу на Пацифику Британоамериканци немају војске: америчка је домобранска, британска мора да штити Индију, чунгкиншка је у расулу. И зато би заиста било корисно да се Стаљин упрегне и у пацифичка ратна кола. Али Черчил зна да би то значило огромно слабење Стаљинове борбене енергије у Европи, и то не само зато што би он морао пребацити један део трупа у Источни Сибир, већ и зато што би Јапанци прекинули снабдевање Совјетске Уније преко Владивостока и Николајевска. Зато је Черчил у Вашингтону био веома уздржљив у одговорима по питању развоја политичке и војне ситуације на Пацифику.

Изјаве без садржаја

О том састанку Черчила са Рузвелтом може се казати: километарска конференција — милиметарски резултати. У Вашингтону није постигнуто оно што је желео Черчил — приоритет европских ратишта, ни оно што је под притиском својих стратега тражио Рузвелт — првенство пацифичког ратишта. Остаје по старом: два ратишта, два рата. А то значи и две разне политике: Сједињене Америчке Државе настављају политику грабења наследства Британије која још није умрла. У томе је смисао пацифичког рата САД. А Брита-

СРПСКИ
НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 мезанин, I степенште (Палата Извозне банке).

Телефон: 20-383.

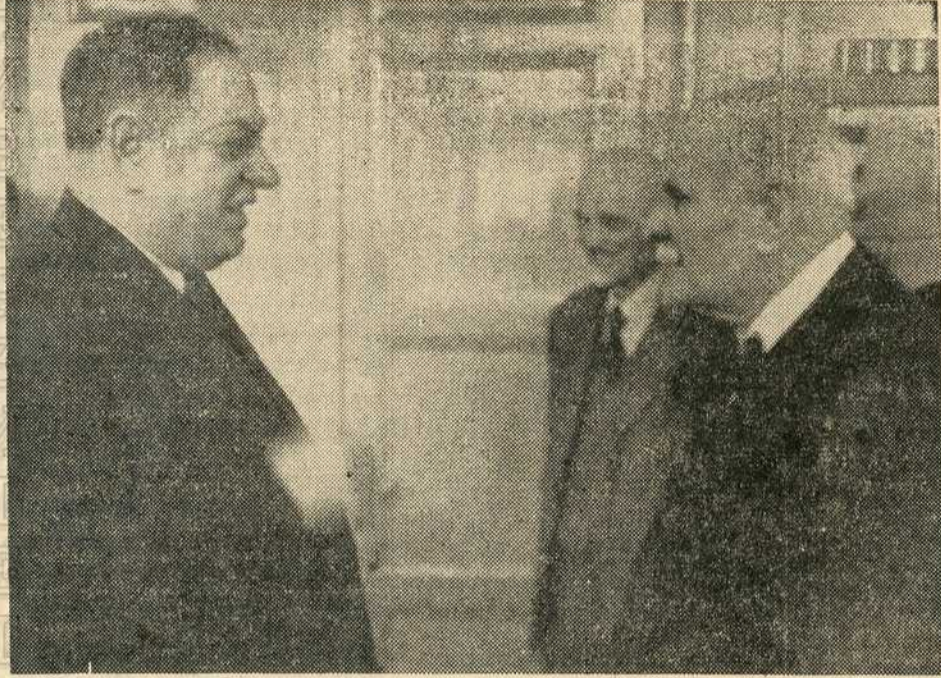
ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“, Краљице Наталије 100.

Телефон: 21-772.

Тромесечна претплата 36 дин. шаље се преко „Пресе“, а Д. Влаковићева 18.

УДАРЕН ЈЕ КАМЕН-ТЕМЕЉАЦ

српске сељачке задружне државе

„У ваше задругарске руке стављам судбину српског народа и српске државе“

Сусрет оца Србије са оснивачем Српског задругарства

изјавио је генерал Недић на историском састанку са задругарима

Састанак председника владе генерала Недића са новим вођством српског задругарства, који је одржан прошле недеље у Претседништву владе од историског је значаја не само за развој српског задругарства него и за бољу будућност српског народа. То је био почетак великог националног посла, када је ударен камен темељац Нове Србије на сељачко-задружној основи, која ће обезбедити трајност и сигурност нове српске државе.

Ти темељи цементиран су чврстом и непоколебљивом вољом генерала Недића, коју он црпе из највећих дубина српске историје да нова српска Отаџбина мора се заснивати на старом српском задружном духу, прилагођеном потребама и захтевима новог времена.

Ову стару истину и древно искуство генерал Недић назвао је модерном политичком терминологијом: **српски национални социјализам.**

У ове темеље узидана је исто тако непоколебљива вера првоборца српског задругарства Михајла Аврамовића, и они ће тако бити чврсти и необориви.

Ту се налази и висока задружна свест и осећање одговорности удружених старих и нових задругара, како је то одлучно и убедљиво изјавио нови претседник Главног савеза српских земљорадничких задруга г. др. Танасије Митровић изражавајући осећања свију чланова новог вођства да ће рад у задругарству схватити као свету службу српском народу.

Тако су без помпе и декламација, скромно у тишини ударени први темељи српске сељачке задружне државе, изграђујући по етапама Нову Србију, коју ће коначно остварити нова српска поколења, задојена новим националним и социјалним духом, ослањајући се чврсто на родно тле и гледајући ведром чела у бољу будућност Европе, ослобођене од експлоатације плутократа и разорног подривања болшевице.

У речима генерала Недића наћи ћемо сви основна начела великог националног плана за обнову Србије на задружној основи, на чијем извршавању морамо одмах прионутти, не чекајући завршетак рата како то многи предлажу у својој дефетизму или из лењости, које морамо искоренити за увек и подвргнути се строгој дисциплини рада и стварања да би обезбедили бољу будућност српском народу и место које му припада у новој европској заједници.

Позиву генерала Недића свима Србима да ступе у задругарске редове, који су отворени свакоме исправном, радном и честитом Србину, морамо се сви без разлике одазвати. Тако ћемо савладати све тешкоће данашњег несређеног доба, стварајући моћну опште националну економску и социјалну заједницу, која ће руководити планском производњом добара и њиховом правичном расподелом.

Исто тако од великог су значаја и речи оснивача српског задругарства Михајла Аврамовића, које носе у себи један велики науч да је цела српска историја, да су све тековине српског народа постигнуте само удруженим напорима. Овај науч каже да појединац, индивидуа не значи за себе ништа без националне заједнице, јер све дугујемо бескрајном низу наших предака који су радом и жртвама обезбеђивали континуитет нације и у њеном оквиру опстанак појединца.

То је жива традиција српске историје и животна функција српског народа, које не смемо више никада напуштати, да бисмо избегли нове недаће и нове катастрофе, које могу да донесу и смрт једном народу. Ради спаса српског народа и ради његове боље будућности морамо сви од реда прићи задругарству, схватајући га по речима оца српског задругарства, као »покрет љубави према човеку, према својој нацији«.

Ослањајући се на вољу генерала Недића који нам оставља у аманет изграђивање новог српског економско-социјалног поретка у раду и правичности, надајући се вером оснивача српског задругарства Михајла Аврамовића, уђимо у ново доба наше историје, остављајући на њиховим вратима старе политичке заблуде, као што је изјавио нови претседник Главног савеза српских земљорадничких задруга г. др. Танасије Митровић, да бисмо могли служити само Србији и српском народу.

Долазећи на тај састанак, претседник владе г. Недић поздравио је задругаре речима:

— Помози Бог, браћо задругари!

Сви задругари одговорили су:

— Бог ти помогао!

— Срећан вам данашњи празник и почетак рада!

— Хвала! — одговорили су задругари.

Затим је г. претседник владе рекао задругарима:

— Драга браћо задругари, дозволите ми да вас тако ословим по старом српском обичају, када смо сви били браћа, сви Срби, када се нисмо делили ни на партије, ни на котерије, ни на интернационале, када нас је водио један дух, а то је дух наших славних праотаца и дух мајке Србије.

Мени је особито мило и част да вас поздравим као ново вођство Главног задружног савеза и Главног савеза српских земљорадничких задруга. Тај ваш долазак, тај догађај јесте од епохалног значаја, не само за наше задругарство, него, драга моја браћо, и за целокупан живот српског народа и српске земље. Хвала Богу што нема више партија, бар смо сада сви Срби. Оно

истина има једна партија, а то је Отаџбина — партија. Њој морамо у овим тешким судбоносним моментима, претешким и неизвесним тренутцима, сви да служимо, сви заједно, скупа, па тако једино да спасемо Србију.

То мора да буде наша идеја водиља, једина мисао и једина акција. И ако ми не будемо сложни, организовани, цели, богами свашта може да се деси. Зато ја и влада Народног спаса желимо да ви, српски задругари, најмногбројнији и најнационалнији узмете судбину српског народа и српске отаџбине у своје руке. (Живо одобравање).

Браћо, не чекајући завршетак рата, ми не можемо дангубити, ми не можемо затворити очи, или као ној забости главу у песак, а поред нас да пролази време, и да нас време прегази. Ми морамо ићи у духу новог времена и морамо водити рачуна, не о данашњици, него о сутрашњици и о будућности, јер само тако можемо обезбедити себе од свих догађаја који могу наступити. Сви морамо бити начисто с тим да је старо време прошло и да се неће вратити никада више, а ново време има нове потребе,

тражи нову организацију, нову снагу, па да се остане у животу, па да мајка Србија и српски народ не пропадају једнако. То тражи побољшање нашег државног и друштвеног поретка у који морамо ми, да се опет не би нека велика несрећа десила, да унесемо много више морала, много више правде и много више поштења него што је то до сада било.

Српски национални социјализам

Српски народ је по срцу социјалац, а по души он је правичан. Он има своје нарочите потребе и одлике на којима ће направити своју организацију и своје уређење. Он има специфичне особине.

Српски народ има специјалне одлике. Оне су производ његовог осећања, производ његове психе, производ његове традиције, или како ћу да вам кажем на овом модерном језику данас, то је његов српски специјалитет, његов СРПСКИ НАЦИОНАЛНИ СОЦИЈАЛИЗАМ.

Те одлике и те потребе није нико накалемио на Србина. Оне

Г. Михајло Аврамовић излаже улогу српског задругарства у прошлости и будућности

(Снимци: Државна пропаганда)

НЕДЕЉА ДАНА НА РАТИШТИМА

Нов Гордијев чвор

Ној треба да се добро напрегне да би сneo своје велико јаје. Тоније рекао неки филозоф, већ хумориста Буш. Али баш хумористички цитат највише одговара хумористичкој ситуацији која је настала у Вашингтону, где се два стратега препиру 15 дана како би могли да снесу јаје — план даљих операција.

Познато је да је после саветовања у Казабланки саопштено свету да је тамо израђен план за наредних девет месеци. А ево није прошла ни половина тог рока, а већ опет морају жучно да се препиру због новог плана. Значи, да је јуначки отпор осовинске војске у Тунису покварио све британоамеричке рачуне. Покварио је не само тиме што је одузео непријатељу шест драгоцених месеци, већ и тиме што је приказао јачину осовинске војске: кад је тај мали одред могао да даје отпора снази од четири британоамеричке армије онда каква ће снага бити потребна за борбу против главнине осовинске војске?

Да ли ће доћи до те борбе? То није рекао неки филозоф, дискутовало у Вашингтону. Стаљин тражи рат у Европи, Чан Кај Шек тражи рат у Азији, Енлези траже рат у Европи, Американци траже рат у Азији, Рузвелт тражи што бржи ефект ради потреба изборне кампање. Черчил тражи одуговлачење ради штедње драгоцене енглеске крви. Ево Гордијевог чвора.

Америчке новине дочекале су Черчила чланцима о потреби да се рат пренесе на Пацифик. При испраћају Черчила новине су писале и о потреби ратовања у Европи. Прва серија чланака била је намењена стварању у Вашингтону атмосфере повољне за америчку стратешку тезу. Друга серија чланка мора да олакша Черчилу полагање рачуна у домовини.

На крају крајева, без обзира на то шта садрже комунике и изјаве, у Вашингтону је, изгледа, решено да се ниједном ратишту не даје приоритет, а да се Британија мора што више залагати у Европи, а Америка на Пацифику. Рузвелт је ових дана обећао своме народу да ће већина оружане снаге САД војевати на пацифичком ратишту.

Јапан у офанзиву

Дакле, Черчилу није пошло за руком да издејствује максимално залагање Америке у европском рату. Тај негативан резултат његовог пута треба у извесној мери објаснити чињеницом да је Јапан прешао у офанзиву и да је тиме показао да није луд да чека док Британоамериканци заврше европски рат, па затим ударе против јапанске снаге.

Јапон је повећао своју ваздухопловну активност у области Аустралије и нагомилала трупе на том сектору ратишта. А главно, прешао је у офанзиву на кинеском фронту и лопи последњи отпор последњег британоамеричког вазала у Азији.

Двадесет девета и десета армиска група Чан Кај Шека прешле су на страну нанкиншке владе. Чу Линг Таин, командант шесте ратне зоне, такође је прешао на страну националиста. Број дезертера, чункиншких војника, расте из дана у дан. Тако се испаљва резултат стварања националног државног тела у Кини, чиме је постигнут психолошки момент од највеће важности. Положај Чан Кај Шека је отежан тиме што се он мора оружаном борити и против комунистичких трупа у Северној Кини, јер комунисти покушавају да прошире свој утицај и на чункиншку зону. Чункиншка зона је остала без икакве помоћи од стране Американаца, и ово напорно деловање на морал Чан Кај Шекових присталица. Њихов морал попушта под утицајем једне

важне чињенице: кинески народ види да Ван Чинг Веј постизава више за добро Кине путем сарадње са Јапаном, него Чан Кај Шек путем борбе.

Под националном заставом

Национална застава Кине побеђује интернационалну, коју држи у рукама Чан Кај Шек. Национална застава уздигнута је сада и на руској земљи. Генерал Власов, председник Руског националног комитета, организовао је војску од стотина и стотина хиљада Руса, који се добровољно пријављују за борбу против интернационалног комунизма. Покушај Стаљина да скине са себе одиум интернационализма не може да смањи полет ове националне Власовљеве војске, јер она зна да је Стаљин оваллоћење комунистичког антинационализма.

Власовљева војска се најбоље показала, и то не само против совјетских герилских одреда у мочварама и шумама у позадини Источног фронта, већ и против совјетских пукова на фронту. Она ратује не само оружјем већ и родољубивом речи: добро вољци зову црвеноармејце да напусте комунистичке редове и да пређу у редове бораца за Русију. Успех те акције је огроман. Десетине и десетине хиљада црвеноармејца напуштају своје јединице и покушавају да продру кроз линије комунистичких патрола. Многи при томе гину од својих целата, али је у току последњих 6 недеља у редове Власовљеве војске стигло 10.000 црвеноармејца, који неће да се боре за СССР, већ су спремни да се жртвују за Русију.

Овај национални моменат одиграће значајну улогу у претстојећој борби на Источном фронту. Та борба непосредно већ претстоји. Обе стране завршиле су припреме, и битка може да почне сваког дана.

Преступ и казна

Пошто Британоамериканци немају никаквог ратишта на коме би могли непосредним додиром са осовинским трупама да помогну Стаљину у његовој наредној битци, то Лондон и Вашингтон уверљају болшевику и сами себе да помажу Совјетску Унију ваздухопловним нападима на европске земље. Ти напади изгледају се са променљивом јачином, али реакција на те нападе постаје све јача.

Немачко противавионско оружје је изгледа, усавршено до највишег степена. Ево једне епизоде која то доказује. 24 маја 40 двомоторних бомбардера и стотинак иста број ловачке авиације су један немачки конвој код холандске обале. Противавионско оружје Немаца погодило је 11 непријатељских апарата који су се срушили у море. Немачки конвој није имао губитака ни на једном броду.

Приликом сваког напада на немачке градове Британоамериканци губе по 30—40 авиона, већим делом четворомоторних. Истог тако успешна је сада и одбрана Јужне Италије, где немачки пилоти помажу италијанским да сузбију злочиначки терор.

Тај злочин бива све јаче и јаче кажњаван. Осовинска авиација бомбардовала је ових дана Малту и британоамеричке луке за снабдевање у Северној Африци. А на територији Енглеске било је жестоких разорних бомбардовања, која су извршиле јаче формације немачких бомбардера делом по ноћи, а делом дану. Лондон је био више пута нападнут и доживео је тешке дане. Иако злочиначко понашање Британоамериканаца дозво-

љава Немцима да буду такође безобзирни у рату, ипак немачко ваздухопловство има обзира према становништву и бомбардујући градове циља претежно у војне објекте. Оно никад не бомбардује села и варошице без војног значаја, никад не поставља себи за циљ уништење цивилног становништва. Циљ је слабење непријатељског ратног потенцијала.

Британоамериканци поощтравају своје зверство према европском становништву. До сада су подмукло рањавали децу народа са којим ратују — немачку и италијанску децу. Сада су почели да рањавати и српску децу. Децу народа који зову да буде на њиховој страни. Бацање паклених машина у виду налив-пера на српској територији то је нов злочин Британоамериканаца према нашем народу. Наше гнушање према злочинцима је бескомпромисно.

Правда ће победити

Зверство у рату је доказ зверских инстинката тог нечасног борца и зверских циљева за које се он бори. Што је већи британоамерички терор, тим више Европа разуме да се Британоамериканци боре нехумано за нехумане циљеве. И зато Европа помаже борбу Осовине, борбу за правду.

Остаје мало људи који верују да ће 1943 година бити слична 1918. Ову смешну парољу ширили су Енглези од почетка ове године. Ширили су без обзира на то што чињенице поричу ту парољу. Свет је увидео да сличности нема. Нема сличности већ зато што је 1918 године Немачка имала уза се три савезника а против себе цео свет. Имала је против себе и своју унутрашњу радничку опозицију. Сада је социјално питање у Немачкој решено, не постоји ни најмање одвојености народних маса од народне владе, не постоји ни најмање сумње у вођство државе и у победу државе у овом рату.

Сада Немачка има не три савезника, већ шест савезника у Европи и блок од 300 милиона људи у Азији. На страни Немачке је већина народних маса од свима земљама Европе, које нису у савезу са Рајхом. Јер те народне масе у неутралним и у окупираним земљама виде да се Немачка бори за напредак човечанства.

У атмосфери таквог поверења у историску мисију Немачке, која ствара нов социјалан поредак у свету, немачки народ је пун снага, и зато ће он, заједно са својим савезницима у Тројном пакту, извојевати победу у овом рату.

М. Војновић

БЕЧКИ ФИЛХАРМОНИЧАРИ У СКАНДИНАВИЈИ

Чланови Бечке филхармоније одазвали су се позиву да приредне низ гостовања у извесном броју градова у Данској и Шведској. Концертима који ће се приредити у току ове скандинавске турнеје дириговаће Вилхелм Фуртвенглер. За сад су утврђени програми концерата у Копенхагену, Стокхолму, Малмеу, Гетеборгу и Упсали. У програм су унесена поједина дела Бетовена, Шуберта, Рихарда Штрауса и Теодора Бергера.

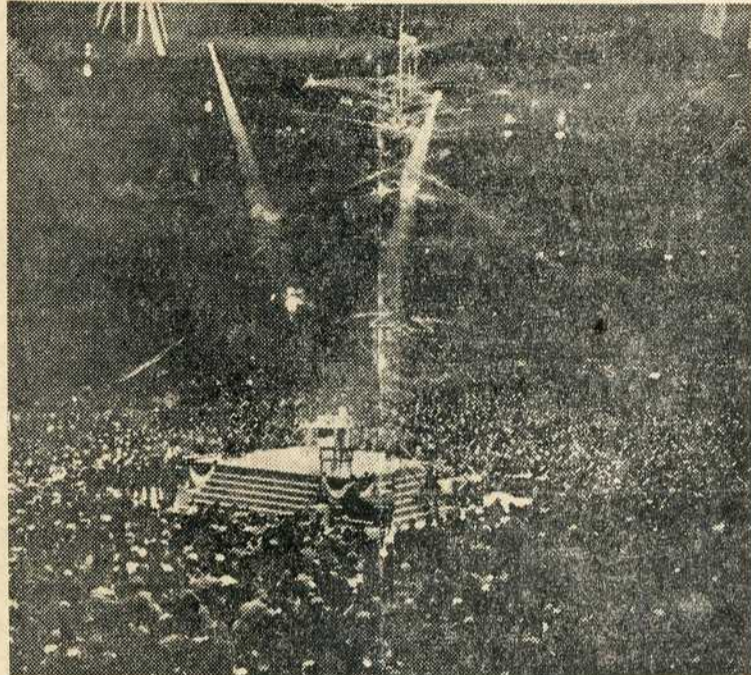
КУЛТУРНА НАГРАДА ГРАДА ХАМБУРГА

Намесник Рајха града Хамбурга досудио је Културну награду града Хамбурга за 1942 годину на равне делове драмском писцу Фридриху Химену и графичком уметнику Бруну Карбергу.

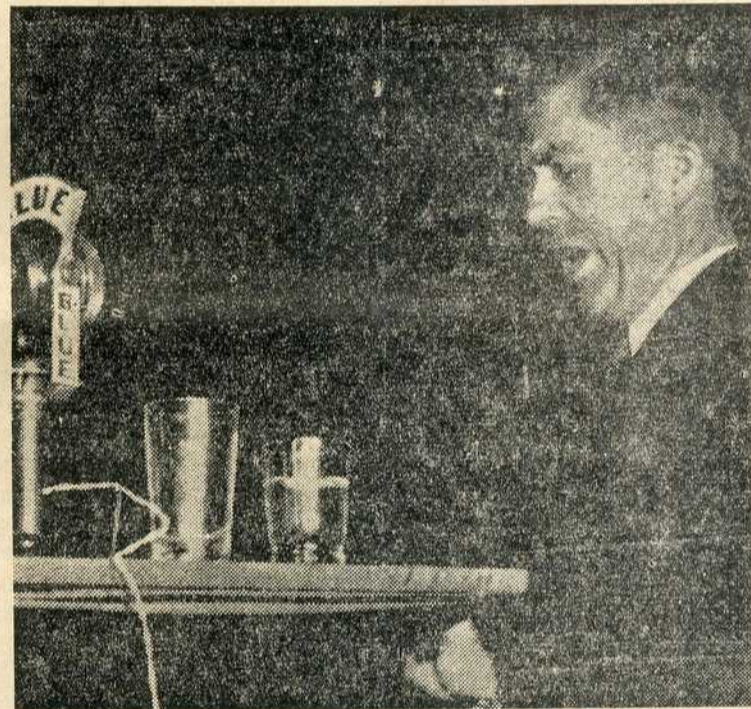
Комунистичка монстр-манифестација у Њујорку

Болшевизирање Сједињених Америчких Држава узима све веће размере. То нам показује недавно одржани комунистички збор у Медисон Сквер Гардену, у Њујорку, на коме је говорио потпретседник Сједињених Држава Хенри Волес, познати салонски болшевик.

»Српски народ« преноси слике из америчких илустрованих листова:

Панорама великог комунистичког збора, осветљеног рефлекторима у Медисон Сквер Гардену

Хенри Волес, потпретседник Сједињених Држава, тражио је у свом говору »заједницу привредне демократије Совјета са политичком демократијом Сједињених Држава а за постизавање заједничких циљева«.

Као други на овом комунистичком збору, говорио је професор теологије Франсис Мекмехен, као претставник Удружења за америчко-совјетско пријатељство. Ово побожно свештено лице сигурно није говорило о клању 280 владика и убијању стотине хиљада свештеника, професора и учитеља од стране Сталиновог режима.

ЈЕДНО САСВИМ ПОГРЕШНО ПОРЕЂЕЊЕ Последњи час за заштиту потрошача

Англосаксонска пропаганда, у недостатку конкретније утехе с обзиром на све катастрофалнију кризу тонаже услед акције подморница — да поменемо само ову једну од толиких плутократских недаћа — чешће покушава указивањима на догађаје године 1918, пред крај првог светског рата, да створи илузију да би раније или доцније могло нешто слично да се деси.

Сав паметан свет у Европи и ван ње, — па и многи људи у самим англосаксонским земљама, — види дијаметралну разлику између садашњег положаја и садашње гразвоја ствари и стања у завршној фази првог светског рата. Али пошто у свету поред паметних има и других људи, рецимо... мање паметних, то није згорег указати на неке појаве и нека обележја која самим собом говоре.

Пре свега, у првом светском рату, Средишње силе — тадашња Немачка и Аустроугарска — претстављале су стварно опсађену тврђаву, без везе са осталим светом, изузев неколико неутралаца, непосредних суседа (Швајцарска, Холандија, скандинавске земље), без и једне луке на великим отвореним морима. На неколико фронта на европском копну — Западни фронт, Источни фронт, Солунски фронт и Италијански фронт — бројно знатно надмоћне милионске армије којима су стајала на расположењу средства и саобраћај целога света, притискивале су опсађену тврђаву.

А како је изгледало у самој тој тврђави? Аустро-Угарска, временом је за Немачку била постала више терет него помоћ, захваљујући неспособној (а под последњим Хабсбурговцем и недовољно) политици тадашњих управљача који су трпели или чак фаворисали расуло. Због неспособности те политике, млада и снажна Италија, данас савезник Немачке, била је тако рећи силом принуђена да се придружи противнику, Антанти.

У самој Немачкој пак пре свега:

1) није било склада између кољевне и недоследне грађанске државне управе и Врховне команде; шта више, међу њима је често долазило до сукоба;

2) није било увек потпуног склада између јасних војно-политичких потреба које је истичала Врховна команда и разних династичких зебњи, сентименталности и предрасуда (најдрастичнији пример: борба око питања неограниченог подморничког рата);

3) немачки народ, у свом језгру као и сад родољубив, јунак и вољан на све жртве, био је политички обезглављен: безброј политичких странака „лицитирао“ је демагошки око његовог благостања; Рајхстаг својим свађама о ратним циљевима, умеренијим или одлучнијим, био је слика и прилика те разједињености; у штампи у којима су велику улогу играли јеврејски дефетистички елементи, и поред војне цензуре (под притиском са разне стране и сувише толерантне), стање је било још горе;

4) овакво стање користили су јеврејско-марксистички елементи

(у подељеним улогама) за подбуњивање народних маса; већ у трећој години почели су да се јављају штрајкови у индустрији наоружања, изазвани марксистичком агитацијом; врећање војске која је на свим фронтима чинила чуда од јунаштва, било је честа појава;

5) не само пре рата, него чак ни у првој фази рата, тадашњи немачки управљачи нису се били припремали за одољевање блокади у погледу хране и сировина; уз то су јеврејска спекулација и марксистичко хушкање још већма отежавали организацију исхране, чије су невоље и зазивале незадовољство и очај;

6) из индустрије наоружања су најбоље раднике послали на фронт, а слабији, бројно недовољни, осталоше да раде, стално изложени разорној пропаганди.

Мислимо да набрајање неколико битних карактеристика прошлог рата, намећући поређење, самим собом казује како је дијаметрално супротно стање данас, када Немачка и Италија владају целим европским континентом, чији сви народи сваким даном све више увиђају да се на Источном фронту брани цела Европа. Тако се и од бивших ратних противника формирају многобројни добровољачки одреди који се боре уз силе осовине и њихове савезнике. Нигде на стварно европском делу континента нема ниједног противничког војника. Има само милиона и милиона људи свих народа чији је привредни живот доведен у склад са ратном привредом Великонемачког Рајха, који радећи за себе, раде и за ствар целе Европе која је данас чврст блок. Све обале континента су у рукама сила осовине које одатле својом подморничком и ваздухопловном акцијом увелико ометају противнички довоз и саобраћај, децимирајући тонажу англосаксонског противника. Уз то имају моћног савезника на Далеком Истоку, чији неисцрпни извори сировина користе силама Тројног пакта.

У погледу циљева, силе осовине и њихови савезници претстављају јединствен и јасно дефинисан фронт са одређеним циљевима и правцима рада.

Да ли је уопште потребно потсетити како изгледа вођа тога фронта — Великонемачки Рајх?

1.) Потпуно јединство државне и војне управе у рукама Вође Рајха; 2.) националсоцијалистичка странка, носилац политичке воље народа, обезбедила је, поред политичке, и привредну и социјалну једнодушност, начело једнаких права и дужности; 3.) штампа је у рукама искључиво свесних, националних елемената; 4.) чак и да Немачка у току рата није освојила земље свих бивших савезника Енглеске у Европи, чак да себи 1941—42 није обезбедила власт над недогледном житницом на Истоку, исхрана и снабдевање Немачке били би обезбеђени захваљујући томе што је већ дуго пре рата генијални Четворогодишњи план пред видео све евентуалности.

Довољно је указати на ову последњу тачку па видети колико је безумно свако поређење 1943 са 1918...

Црна берза, која је код нас несавесношћу појединих грађана и подршком самих потрошача, наставши при том погодан терен у несрећеним приликама, почела да влада тржиштем, дотерала је у последње време дотле, да заиста онемогућава живот најширих слојева. Код тих фантастичних цена, сасвим је јасно да даље снабдевање на црној берзи постаје апсолутно неприступачно највећем броју грађана.

Појава је то о којој се мора најозбиљније размислити, јер она почиње да доводи у опасност опстанак многобројних породица и нарочито подмлатка.

Што се тиче надлежних фактора, познато је да су они већ одавно предузели мере да би се том злу стало на пут. Резултати нажалост нису били задовољавајући, јер власти нису имале да се боре само са шпекулантима, већ и са потрошачима, спремним да се не придржавају цена и да плаћају далеко скупље, само да би дошли до намирница и залиха.

Услед тога настала је код шпекуланата незајажљивост таква, да су често извесне намирнице достигле на црној берзи за неколико дана скокове цена од 100 и више на сто. Ишло се управо до безочности, до прелажења преко свих обзира основне човечности. Ма да су максимирале цене подизане постепено према стварним потребама и околности производње и трговине, црна берза је ипак незајажљиво пустишила.

Сад је свакако наступио последњи тренутак да се томе стане на пут, ако не желимо да дочекамо тешке дане.

Комесаријат за цене и наднице, потпуно свестан те неопходности, решио је да у томе пружи сву своју помоћ потрошачима. Док је с једне стране усвојен принцип еластичности, да би се произвођачу и трговцу заиста обезбедила одговарајућа зарада, дотле ће с друге стране против шпекуланата бити предузете најоштрије мере. Наравно да је при том неопходна сарадња самих потрошача.

Црна берза толико се шири, да контролни органи нису довољни да свуда стигну. Потрошач, који је уосталом најтеже погођен, позван је да са своје стране такође допринесе, како би онемогућио пљачку црне бер-

зе и кобне последице шпекулације. Он ће то постићи обавештавајући Комесаријат о сваком конкретном случају, пружајући му тачне податке, по којима ће Комесаријат преко својих органа поступити.

Врло је погрешно мишљење, које сами шпекуланти и црноберзијанци шире, да је Комесаријат својом контролом цена крив за несташицу намирница. Криви су у ствари они несавесни произвођачи, трговци и продавци, који максимирале намирнице скривају и затим их продају „испод руке“ и „испод тезге“.

Потрошачи морају бити свесни, да је Комесаријат установљен на првом месту због њих самих, због њихове заштите. Његова улога и задатак првенствено су социјални, то јест заштита оних широких слојева чији су приходи ограничени. Они ће раније или доцније доћи до немогућности да снесу цене црне берзе, па према томе и до немогућности даљег снабдевања, са свима катастрофалним последицама које би услед тога настале за највећи део нашег народа.

Крпе за истоћу робу

Крпе и текстилни отпадци су данас за нас драгоцене сировине. Познато нам је, да је пре рата наша земља, и поред врло добро развијене текстилне индустрије, готово целокупне потребе у текстилним сировинама добављала из иностранства. Имали смо само нешто мало вуне, а и та је, услед слабих sorti оваца, била лошег квалитета.

Данас, кад могућност увоза сировина из иностранства отпада, морамо учинити све напоре да би и даље обезбедили рад и производњу наших текстилних фабрика. Од тога зависи с једне стране наше снабдевање најнеопходнијом одећом, а с друге стране рад и зарада толиких радника и намештеника запослених у текстилној индустрији, најзад и пословање трговине текстилном робом и њеног оскобља.

Чиме сваки појединац може и мора да припомogne и обезбеди рад текстилне индустрије? Оним што је њему готово непотребно и што се у већини случајева баца и упропашћава. То су старе крпе и неупотребљиви остаци тканина. Уместо да их бацамо, треба их чувати, да бисмо их предали за то овлашћеним откупним установама.

За нормалан рад и нормално снабдевање становништва у Србији текстилном робом потребно је укупно 1 милион и 700.000 килограма крпа. Ове године предвиђена је у нашим текстилним фабрикама прерада 300.000 килограма вуне. Да би се то постигло, потребно је још 850.000 килограма крпа, које становништво мора прикупити и предати текстилној индустрији. Само на тај начин моћи ћемо да обезбедимо потребна одела, хаљине, рубље и остало.

Досадашње акције позивом на прикупљање текстилних отпадака и скупљањем отпадака, нису још дале задовољавајуће резултате. Због тога је Централа за текстил приступила једној мери, која ће свакако морати да буде успешна. Сви они који убудуће желе да добију текстилну робу, мораће да уступе одговарајуће количине крпа и текстилних отпадака. Ову меру треба схватити као потпуно оправдану, јер би у противном био онемогућен даљи рад текстилних фабрика, па према томе и свако снабдевање становништва.

Ако нађете на улици, у авлији, на друму или у пољу налив-перо, цепену сијалицу, кутију са бонбонама или дечију играчку, немојте је дирати, него одмах обавестите полицију, јер то може да буде паклена машина коју бацају британоамерички авиони.

Мајке, чувајте вашу децу да не страдају од тих паклених машина као што је страдао дечко у Лапову!

Министар г. Р. Веселиновић говори пред сакупљеним народом у Чачку.

(Снимак: Државна пропаганда)

У земљи породице Сунг Јуда подноси рачун

Женска политичка и Чункиншка влада

На висоравни Сечуан, у најзабаченијој провинцији Кине — која се граничи са Тибетом, лежи на Јангџеу — град Чункинг. То је онај део Кине, који под маршалом Чанг Кај Шеком још увек продужава отпор против Јапана, област, која се може назвати и земљом породице Сунг, чији дух и традиција држи Чункиншку Кину и влада његовим поглаваром, који је постао њихов слуга.

Каже се да над Чункингом лежи густ вео испарења, једне смесе влажног ваздуха и сумпорвитог угља, који из стотине димњака куља, лебди над кућама и реком, и који у неку руку замрачује свест властодржаца овог дела Кине.

Често је нецелисходно мешати личне моменте са политичким догађајима једнога народа. У случају Кине, то лично, било је од пресудне важности за постанак тзв. Чункиншке Кине.

Овај лични моменат својим почетком личи на неку анегдоту.

У другој половини прошлог столећа, живео је један сиромашни Кинез, који се звао Сунг. Као и многим његовим земљацима са перчином, ишло му је врло рђаво, тако да је потражио своју срећу у Новом свету.

Капетан брода, који је превозио исељенике непознатој судбини, као фанатични присталица америчких методиста, преводио је ове беднике у хришћанство. И Сунг је том приликом покрштен и добио име Чарли Џон. Својом бистрином и побожношћу стекао је Сунг нарочите симпатије овог капетана, који га је приликом доласка на америчко копно, препоручио једном високом црквеном великодостојнику.

Благодарети томе дошао је Сунг у чувени Тринити-колеџ, где је 1885 завршио са одличним успехом своје теолошке студије. Судбина се осмехнула на овог некада бедног кинеског исељеника из Кантона. Да се чак и познати амерички милијардер Вандербилт заинтересовао за младог и интелигентног теолога. Вандербилт му је поклатио богата сретства за повратак у Кину, и створио му угледно место у методистичкој мисији у Шангају. И не само то, дао му је монопол за продају Светог писма на кинеском језику, чиме је положен камен темељац његовом доцнијем милионском богатству.

Кинез Чарли Сунг имао је три ћерке. Најстарија се удала за богатог кинеског финансијера Кунга, такође једног методисте, доцнијег министра финансија у Чанг Кај Шековој влади. Обе млађе ћере продужиле су своје студије на америчким универзитетима, једна, Чин-Линг, упознала се са Суџаценом, великим реформатором и доцнијим претседником кинеске републике, и удала се за њега. Најлепша и најмлађа, Меј-Линг, потпуно амерички васпитана, удала се за маршала Чанг Кај Шека, који је потпуно потпао под њен утицај.

Ова чудна мешавина кинеских, америчких и хришћанско-побојних елемената, као наследство Кинеза Чарли Сунга, показала се судбоносном у развоју чункиншке политике последњих година.

Створено је јевтино мишљење, да би Кина данас другојачије изгледала, да је бедни кинески исељеник Чарли Сунг, уместо трију ћери — имао три сина. Али то су празне претпоставке. Од пресудног значаја јесте чињеница, да је стицајем прилика проширен амерички утицај на једну далеку област, која не припада западној хемисфери и чији су духовни корени сасвим другојачији.

Г-ђа Чанг-Кај-Шек
(Архив СН)

У сваком случају, гђа Меј-Линг мајсторски је извела, да би свога мужа, маршала и шефа државе, приводела да прими савете америчких саветодаваца Лајмора, Кириа и других. Она је својим личним шармом, постала најпривлачнија код свих страних агената и посетилаца Чункинга. Лепа Меј-Линг, постала је тумач за све, и одлично се снашла у улози „прве леди“ отпадничке Кине. Само њеном утицају има се заблагодарити, што је маршал Чанг Кај Шек обасипан свима почастима Вашингтона, и уврштен у ред од четири великих вођа светске демократије.

Меј-Линг није увек нежно поступала са својим америчким пријатељима. Пре годину дана објављено је њено писмо у америчкој штампи, пуно огорчења, у коме се жали на малу отпорност енглеско-америчких трупа које се боре у Азији, и које поражене налазе спас у пренагљеном бекству. Па ипак, ова некрунисана владарка, није изгубила веру у Рузвелта, чија слика виси у њеном салону у Чункингу.

Кад се положај маршала Кине критично погоршао, Меј-Линг, под изговором да иде на операцију у Вашингтон, одлетела је авионом у Сједињене Државе. Била је примљена са нарочитим почастима, становала у Белој кући, а госпођа Елинор Рузвелт посећивала је више пута у санаторијуму.

Супрузи Чанг Кај Шека учињена је нарочита почаст, која до тада није учињена ни једној жени, а још мање Кинескињи. Позвана је од Конгреса и Сена-

та, да јавно пред њиховим форумом говори. Рузвелт, познат по својој дарежљивости у обећањима, био је необично галантан према лепој Кинескињи. Али практичног резултата за ово путовање није било. Чункиншка Кина остала је у истом положају, са свих страна угрожена, на једној изгубљеној позицији. Снови о једној стварној америчкој помоћи нису се испунили, једна илузија за другом нестала је, док је могућност за отпор све слабија.

Амерички новинари, који су преостали у Чункингу, нису нам дали ласкаву слику ове престонице на горњем Јангџангу. То је једина престоница на свету, која нема железничке станице, канализације и трамваја. Удобност, на коју је Европејац и Американац навикао не постоји. Оно мало трговине са палатама банака, дају Чункингу само кулису једне модерне цивилизације. Стотине хиљада људи живе у једном мравињаку примитивних уцерица и кућа.

Главну атракцију за разоноду претстављају многобројне коцкарнице, у којима странци и домородци налазе заборава у њиховим бригама и досади. Чункиншки долар пао је тако у својој вредности, да је тешко нешто за новац купити. Један министар нпр. који има месечну плату 12.000 чункиншких долара добија за исту суму, према данашњем курсу обрачунато — свега 1200 динара плате.

Сиромашно становништво страшно оскудева, онако како само Кинез може да оскудева. Један амерички дописник, Носхард, пише: „Састајемо се сваке вечери, и саветујемо се, како да нађемо излаза из ове ситуације. Увек долазимо до истог закључка — све је илузорно. Сви друмови и прилазни путеви Чункиншке Кине, затворени су. Налазимо се као у паклу. Путеви које воде у Тибет непроходни су од разбојника. Једино авионом могућа је још веза са спољним светом.“

Чункиншка Кина личи на опседнуту тврђаву, која не може да добије помоћ ни са које стране. Ни маршал Чанг Кај Шек, ни његова енергична супруга са чудотворним веровањем у Рузвелта, не могу спасти из овога безизлазног положаја.

Питање је времена и квалитета великоазијске политике, докле ће ова творевина породице Сунг — која је у развоју модерне Кине одиграла овако жалосну улогу — затварати очи пред стварношћу?

Е. фон Штернберг-Унгерн

❖ „Национални фашистички савез“ болесничких благајна за пољопривредне раднике издао је прошле године за своје чланове укупно 221 милион лира. Од тога је отпало 163 милиона лира на болнице и лекарску негу пољопривредних радника и њихових породица, 52 милиона на опште и потпоре, 4 милиона на амбулантно лечење и преко 1,5 милиона на купање и термална лечења.

❖ На основу споразума између директоријума фашистичке странке и министарства за корпорације, одобрио је Мусолини оснивање „Националног друштва за жртве рада“.

У тренутку када такозвана „Атлантска повеља“ постаје беспредметна признањем совјетских завојачких планова у Европи, појављује се и јеврејство са својим захтевима.

Када је недавно путовао у Сједињене Америчке Државе, енглески министар спољних послова понео је у својој кожној ташни и један чудан докуменат. То су јеврејски захтеви у облику једног меморандума, који је упућен на даљу надлежност у Вашингтон.

1) „Уједињене Нације“ имају за дужност и одговорне су, да се постарају за коначно насељење јевреја после рата

2) Све неутралне државе имају удовољити својој дужности и примити трошкове за издржавање јевреја, као и такозване емигрантске владе чије је зборно место у Лондону.

3) Пошто Палестина има могућности да прими велики број досељеника, то се захтева неограничена квота за усељавање избеглих европских јевреја.

Ма колико скромни на изглед били ови јеврејски захтеви, они имају за познаваоце јевреја сасвим други значај, када се узму у обзир околности које су довеле до њене редакције. Светско јеврејство свесно је своје улоге у овоме рату, тако да може да тражи све, и то без приговора непријатеља сила Осовине, које имају да приме обавезу и одговорност за будућност јевреја. Светско јеврејство, као што се види, хоће сада да искористи прилику, да и онде успе и изгради позицију, где је до сада било мало изгледа или потпуно искључено.

Јеврејски захтеви не остављају ни неутралне државе на миру. И њима се намеће дужност да у њиховим границама живеће јеврејске емигранте, обилно потпомажу. Новац за ту циљ треба да пружи „Уједињене Нације“, при чему се нарочито циља на такозване „емигрантске владе“, „које су могле да пренесу своје резерве злата преко мора“.

Један јеврејски часопис чак отворено каже, шта се тиме жели: „Емигрантима из тих држава узимане су раније порезе и друге дажбине, они су морали да испуне своје дужности као грађани према држави. Сада ове државе треба да испуне своју дужност према својим грађани-

ма, који су постали избеглице“.

Један чисто јеврејски предлог за ову јеврејску трансакцију, дао је јеврејин Бару, секретар јеврејског међународног конгреса у Енглеској, као што је то јавила јеврејска телеграфска агенција.

Тај јеврејин тражи стварање једног фонда од ништа мање него 100 милиона фунти штерлинга. И подупире свој предлог овим јеврејским триком: „Ова сума претставља ратне трошкове за цигло један дан, тако да није никакав нарочити издатак, нарочито узимајући у обзир — да идућа година може да буде и преступна“.

Што се тиче усељавања, јеврејима највише сметају енглеска ограничења у погледу Палестине. Зато је трећа тачка „меморандума уперена против Енглеске. Генерални напад потиче од „покрета слободне јеврејске владе“, како то јеврејска телеграфска агенција јавља, „за стварање једне јеврејске привремене владе, по угледу на друге „слободне владе“, које су бројно заступљене у Лондону“.

Међутим светско јеврејство не мисли да ограничава своје захтеве само на Палестину, оно мисли на стварање једне „Великојеврејске државе“, којој би поред Палестине припала Трансјорданија, Сирија и Либанон, како је то изјавио ректор јеврејског универзитета у Јерусалиму.

Иза на изглед безбедног захтева „коначног настајења“, крије се јеврејска жеља за укидањем свих ограничења, која су до сада наметнута јеврејима у погледу усељавања.

Министар спољних послова Кордел Хал, одговорио је на стављену замерку, да је за последњих десет година издано пола милиона дозвола за јевреје усељенике у Сједињене Државе. И енглески план, да се повећа становништво слабо насељене Аустралије од 7 на 10 милиона становника, натерало је јевреје да закуцају на врата у Лондону.

Енглеска влада је изјавила, да за насељавање Аустралије долазе у обзир само народи који говоре енглески поред Холанђана, Данаца и Швеђана. Из тога су јевреји извели закључак, да овакав избор „мирише на националсоцијалистички метод“.

Говори гине старији!

Добро је да познајемо ПИРАМИДОН и да се у ово средство можемо поуздати!

Pyramidon
таблете

Против болова

Оглас рег. С. Бр. 19.999 од 6-X-1947

Добија се у свакој апотеци.

ПОВОДОМ 85-ТОГ РОЂЕНДАНА МАКСА ПЛАНКА

Планкова револуција у модерној физици

Крајем XIX века изгледало је као да је слика света коначно утврђена.

Она је била статичка, а њене границе као непомерљиве. Егзактне науке, међу којима су се физика и хемија утврђивале да створе основу, освештале су законе управљања структуром и еволуцијом универзума. А универзум се испољавао у логици, датој од научника као што су Коперник, Њутн, Мајер, и у филозофским системима Декарта, Лајбница, Канта.

СЛИКА СВЕТА ИЗ XIX ВЕКА СЕ РУШИ

Али уколико се усавршавала техника проучавања, као и научни методи, опајало се како се у бескрају помаља једна гранична зона — идеална али непрекорачива линија, изнад које су аксиоми и закони формулисани у XIX веку често губили своју нормативну вредност.

Утврђујући скалу зрачене енергије, у виду топлоте и светлости, разних тела, једнога дана дошло се до закључка, да зраци разне врсте дају разнолике доприносе суми извршеног зрачења. Два немачка научника, Лумнер и Прингсхајм, први су почели мерити те феномене. Макс Планк, у то доба професор физике на Берлинском универзитету, подузео је на себе да контролише добијене резултате, полазећи од закона који проистичу из «класичне» теорије о топлоти и светлости. Али ти закони показали су се неприменим у огледима Лумнер-Прингсхајм — нису се поклапали са постигнутим чињеницама. На тај начин било је доказано да су старе теорије о топлоти и светлости биле погрешне, или, у најмању руку, недовољне за научна објашњења проучаваних феномена.

14 ДЕЦЕМБРА 1900...

Макс Планк — који је недавно прославио своју 85-годишњицу — могао је 14 децембра 1900 научном свету да саопшти резултате својих других проучавања. Низ огледа и дедукција, колико гениалних толико и утанчаних, омогућили су му да утврди, да тела топлоту и светлост не зраче континуираним начином, већ наизменичним «дахом», у квантитетима више мање значајним, које је Планк означио са «Кванта».

Помоћу своје теорије кванта, Планк је утврдио нов закон ирадиације, чији се елементи израдају са констатацијама Лумнера и Прингсхајма, а чија је тачност изгледа коначно утврђена. Према том закону, обим кванта енергије се мери према фреквенцији ирадираних зрака, као и сходно извесној константи — «елементарни активни квантум», чију је величину Планк математички измерио. Број који томе одговара је инфинитезималан, али нови принцип, добијен захваљујући Планковој теорији, експериментално верифициран, произвео је револуцију у модерној физици.

НОВА ТЕОРИЈА О УНИВЕРЗУМУ

Базирајући се на Планковој теорији, велики физичари XX века

— де Брољи и Дирак, Јордан и Хајзенберг, Нилс Бор и Болцман — могли су да заснују нову теорију о универзуму. Њихова испитивања структуре атома, као и нова наука која одатле проистиче, не би се могли ни замислити без Планка и његове теорије кванта.

Теорија о «таласима материје» и алтернацији пробавилности, а исто тако и експерименти с намером трансформације атома, или израда хипермикроскопа, — чине само неке значајније етапе на

широком путу који се отвара екзактним наукама. Баш како је то Планк и сам, одмах по својем чувеном открићу, рекао: Под претставком да је деривација закона о ирадацији заснована на физичкој идеји сходној стварности, активни квантум одиграће фундаменталну улогу у физици. У том случају, сасвим ће се изменити наши научни појмови, засновани, почев од Лајбница и Њутна, на аксиоми константности свих узрочних односа.

Н. В.

Живот и дело Макса Планка

Славни немачки научник Макс Планк, један од највећих умова целог света на пољу физичке науке, прославио је 23 маја о. г. свој 85-ти рођендан.

Макс Планк потиче из читаве једне династије (ако се тако може рећи) славних немачких научника. Његов прадед, Готлиб Јаков Планк био је чувени лутерански теолог; његов отац, Јулиус Вилхелм фон Планк био је чувени правник; његов стриц Готлиб Планк био је такође знаменит правник. Био је деценијама члан, а последњих година и главни извештач одбора који је радио нацрт новог заједничког немачког Грађанског законика.

Макс Планк рођен је 23 маја 1858 године у Килу, немачком граду који се тад још налазио под данском влашћу. Студирао је природне науке и већ је као студент привукао на се пажњу кругова ван реда својих професора. Још пре навршене тридесет година изабран је за ванредног професора универзитета у Килу.

Обично се вели да нико није пророк у својој домовини. Родни град Макса Планка и његов универзитет, напротив, поносили су се младим научником чије је име за кратко време било стекло одличан глас на свим немачким великим школама и у свим многобројним средиштима природних наука у Килу. Исусише брзо Кил је стога морао уступити Планку који је 1892 изабран за редовног професора универзитета у Берлину, где отада ради више од пола столећа као један од највећих капацитета на пољу физике широм света. До 1900 углавном је завршио разрађивање свог основног животног дела које се састоји у постављању потпуно нове теорије о основним јединицама физичке енергије које је назвао «квантима» (отуд његову теорију називају обично «теоријом кваната»), а којом се отвара нова ера у физичкој науци. Ова Планкова теорија нашла је нарочито издешне и плодне примене у науци о топлоти, где је допринела изналажењу многих нових сазнања.

Проналасци Макса Планка изазвали су највећу пажњу у научним круговима целог света.

Са свих страна стадоше указивати велике почести славном немачком научнику. Још од деведесетих година прошлог столећа члан Академије наука у Берлину, Макс Планк је 1912 године изабран за њеног сталног секретара. Године 1918 додељена му је Нобелова награда за физику. Године 1931 изабран је за претседника «Друштва цара Вилхелма», највеће корпорације за помагање науке у Немачкој. Безбројне стране академије наука и научне корпорације утврђивале су се у указивању почести Планку. Нарочиту је пажњу побудило кад је Макс Планк, иако протестант и праунук знаменитог протестантског теолога, 1937 године изабран за члана Папинске академије наука у Риму, у знак признања за дело *Религија и природне науке* (1937).

Мало је великих природњака који су своја конкретна научна сазнања у толикој мери успели филозофски ускладити са хришћанством. Основи Планкове научне филозофије дали би се дефинисати начелом да човек може лако да се определи по оном што у природи има свој одређење, коначни облик, али да за одређење своје воље према оном што се мења и преображава нема чврсте полазне тачке, те да у том погледу не може да се поуздаје само у свој ум, већ мора да се ослања на етику. А извоу и утоку сваке етике по Планку треба тражити у Христу.

Најчувенија дела Макса Планка ова су:

Начело о одржавању енергије. Увод у теоријску физику. Појам о узрочној вези у физици. Путеви сазнања у физици. Физика и борба око погледа на свет, Религија и природне науке.

Цела Немачка одала је достојно признање свом научном великану о 85-том рођендану који је дочекао у пуној умној свежини. Седи јубилар, славни патријарх теориске физике, прати и даље неуморно научни рад и догађаје широм света.

АСТА РУТ: СЕСТРЕ

Нишка омладинска фолклорна група у Београду

Ових дана Београд ће имати прилике да присуствује једној лепој манифестацији националног духа, који преовлађује код омладине. То је фолклорна група Моравског позоришта у Нишу састављена од младих и симпатичних средњошколских омладинаца и омладинки. У шароликим народним костимима они ће са одушевљењем младости изводити српске игре и певати народне песме.

У Нишу та симпатична омладинска група освојила је све слојеве грађанства и свака њихова претстава привлачи најразноврснију публику. Поред тога ова фолклорна група иде и у села, која су тако жељна духовне хране.

О Ђурђевдану она је приредила фестивал народних игара под отвореним небом код манастира Габровца. То је била права

народна свечаност на коју се слегао народ из околних села на броју преко пет хиљада лица.

Ово национално и културно деловање нишке средњошколске омладине показује како сав дубље хвата корена нови национални дух за обнову Србије. Београд ће схватити значај ове манифестације националног духа школске омладине и поклонити му своју пажњу и своје симпатије. То ће бити заслужно признање за њихов рад и њихове напоре и потстрек да продуже у истом смислу, будући националну свест и подижући културни ниво свога народа.

Фолклорна група Нишког народног позоришта приредиће неколико претстава на Коларчевом универзитету за ученике београдских гимназија, као што ће и једну приредити за грађанство било на Коларчевом универзитету или на позорници на Калемегдану.

Фолклорна група Нишког позоришта игра под ведрим небом код манастира Габровца

(Архив СН)

Разум и филозофија српских књижевних старина

Народна библиотека недавно је прибавила још једну стару српску рукописну књигу, писану, како кажу, незнано кад, а препис чији је из XVI века.

Књига на изглед тавна, каквих је у древности нашој на прегршти било, књига, како се то каже, староставна, ал књига с чијих страна збори нека неуобичајена мисаона једрина:

Мудрога ум и реч су море,
Не само реке — дажд дозборе.

Књига мал те не севастократорске црвоточности, опстојанство чије о конце се хвата, ал књига с чијих страна збори нека неуобичајена осећајна ведрина:

Љубав слатка савршена је,
Љубил се вољно,
Љубил незазорно.

Вали византиске културе, ло мећ се о хриди словенског језика, на жал су српски вас у пени слиди и смисао за смерни српски афоризам.

*
*
*

Књига та, вас паучинасте прѣкаљености, врста је зборника.

Обичног зборника, у коме је ко зна који обичан српски монах, у ко зна коме обичном српском манастиру, у одморним тренуцима верске паузе, гушчијим пером, све црту по црту, испртавао и оно што му се, поред псалтира, поред јеванђеља, души такође полезно чинило:

Сунце је опште око људма,
Мудрост — душама.

Обичан зборник, на чијим већ полуразуђеним странама теку саливи неког вишег ја, стил неког вишег рационализма, пред којима би и високоцеломудрени Доситеј свакако ставио прст на чело:

Дело се ужем,
Ум љубављу веже.

И тако, златна грана бачена од Ирана до Балкана, тај древни српски смисао за афоризам, шумно је домакла степену чисте гностичке културе, човечанством толико васхваљиване.

*
*
*

Вид осећајности гомиле, вид је оргиски, вид дионизиски, вид пуне револутне пјаности, вид, како кажу, узастопне панике инстиката.

Тавни расточ-листићи, тавна испис-слова овог староставног српског зборника — боје вучјег бакра с иницијалима тетребски разбуктали — давно пре Дарвина, давно пре Његоша знали су за те оргиске видове човечанства:

Ни вук вука, ни змију змија,
Ко човек човека не убија.

Али, храстови као понбсни и смерни, листићи ти српски знали су још и више, знали су да помну срж нормативне искони савесно бране, савесно хране, чине да остане — чине да дише:

Све што је ново, добро је,
Но древни бог,
Јачи од свега — бољи је.

У историји развоја светског спиритуализма, и сами преписи и сами преноси сличних размишљања, беспоговорно чине културно поглавље за себе — у овом случају српско.

И хиндизам и иранизам — египтизам, хеленизам, романизам — и христанизам и езотеризам, сва та поворка исконих „изама“, у великомученичким напорима на једињењу вере и знања — један су те исти ток древне деистичке културе, међ чије посвећенике иде и смерни Ђирил Филозоф.

Ђирил Филозоф, у чијим је живцима струјала нека виша умност, са сталним, с протежним преносима елитне логике (одакле и ко зна чије) високо изнад следе вере, догматике:

Мудар без знања,
Плот без подупирања.
Без ветра стоји, на ветру пада.
Без књига, без знања — ненадања.

Ђирил Филозоф, у чијим је венама струјала нека виша осећајност, са сталним, с протежним преносима елитне етике (одакле и ко зна чије) високо изнад уобичајене етнике:

Пред стрелу боље искочи,
Но клеветнику пред очи.

Ко да је био, ма где да је био, тајанством било којим да се крио, староставник га је наш забележио, а с њим, — тим узор пропагандисте — метафизичара словенског средњег века — забележен је и наш смисао за такозване супер-религије, супер-сазнања — бит предања.

И тако, бирањем угледалачких уосећавања, бран је и пробран био и српски афористички дух средњег века.

Деведесетих година прошлог столећа, први преставник Филолошке школе, трудом Академије наука, објавио је дело Разум и филозофија из српских књижевних старина, — голим чињеницама из којег се види:

И како су наши стари, поред црквених књига, читали и преводили Платона, Аристотела, Еурипида, Тукидида итд. — уз хришћанску понесено неговали и општу културу; и како су, поред византиско-грчког и римско-латинског вида, понесено настојавали да створе и трећи — свјествени вид средњевековности; и како су, неповеличавајући међе међ поганством и хришћанством, широкоругдо, баш као и непознати Ђирил Филозоф, веровали у моћ знања, у моћ сазнања:

Мудар још и књигу ли изучи,
Вид савршен имају му очи.

Деведесетих година прошлог столећа, српска филолошка школа, објављујући почетну грађу српског афористичког духа, објавила је истовремено:

И како се древна деистичка култура временом распадала у гностичку, гностичка у етичку, етичка у афористички смисао; и како је тај древни нормативни полет, лагано али сигурно став-

НАШИ ДРЕВНИ АФОРИЗМИ

ПРИЈАТЕЉ МНОГИМ ЖЕЛИШ ЛИ БИТИ,
МЕД — ЈЕЗИК, РУКУ ДАТНУ,
И ТВРДУ РЕЧ МОРАШ ИМАТИ.

ГНОЈ ДОК НЕ ПРОГНОЈИ ТЕЛУ ПАКОСТИ,
РЕЧ НЕИЗРЕЧЕНА СРЦУ ТУГОМ ЗЛОСТИ.

КО БОГА ЖЕНА МУЖА ДА ШТУЈЕ
МУЖ РЕБРОМ ЖЕНУ ДА ПОЧИТУЈЕ.

ЖИВЕЋЕ УЗ ПОМОЋ ВИШЊУ,
НЕ ТРЕБАШ ПОМОЋ НИЖЊУ.

ЦРВ ДРВО СУЖА,
ЗЛА ЖЕНА МУЖА.

КО ВРАН СТРВУ РАД ШТО ЈЕ,
ЧОВЕК ЧОВЕКА ПАДУ ЈЕ.

МУДАР ПАМЕТНОМ ДРУГАР,
ЛУДОМ ГОСПОДАР.

ОРУЖЈЕ ЈЕ ОШТРО ВРХОМ,
ЗАО ЧОВЕК ЈЕЗИКОМ.

ОД БОЛНОГА ЈЕ ГОРИ ЛЕЊ,
БОЛАН НЕ ЈЕДЕ ИЗВАЉЕН.

ЈЕЗИЧНА ЖЕНА ГОРА ОД ЗМИЈЕ
ЗМИЈА УЈЕДЕ — НЕМА ЈЕ,
ЖЕНА УЈЕДЕ — ЕТО ЈЕ.

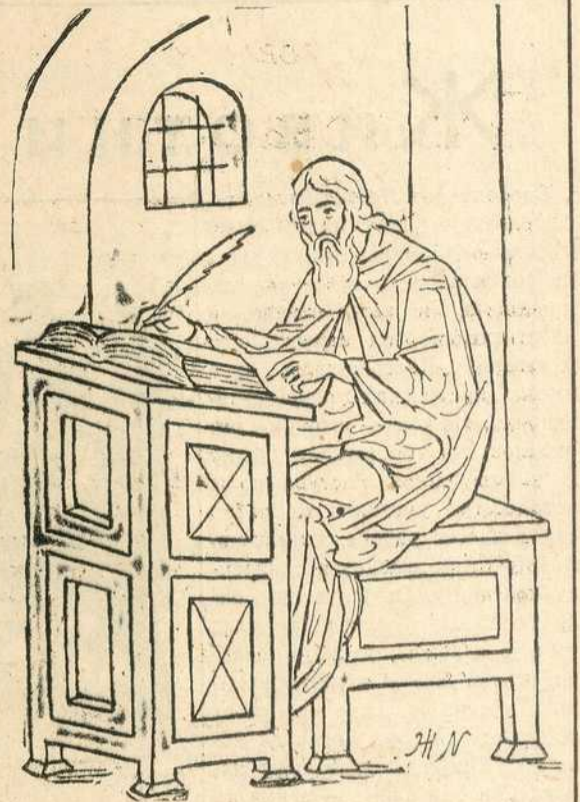
љао на дневни ред древну српску трезвеност, пуни етички рационализам:

Боље је телу умрети.
Но греху делати.

То је било деведесетих година. Па је онда протекло, ето, 50 година ћутања о, те и каквој, нашој традиционалној мисаоности потекле са страна тавних — књига староставних — доцније сјајно и својствено изражене у народном песништву.

БРАНА МИРКОВИЋ: ПОРТРЕ МОЈЕ ЖЕНЕ

Цртеж: Ж. Настасијевић

Нови пут психотерапије

(ЕОС) Познати немачки лекар болесника нема, дакле, само ле- за живчане болести и психолог карски, већ и васпитни задатак, професор др. фон Хатингберг и не може да лечи само када а- недавно је утврдио правце за нализира, он мора, шта више, нову психотерапију, која је об- да буде у стању да води. Лекар рачунала са чисто пасивном у- и болесник стварају донекле је- логом, у коју је болесник раније дну радну заједницу. Болесник био спутан. Сва је одговорност мора за своје оздрављење да лечио болесника. Данас су хип- ноза и страна сугестија само још један члан у целом поступку и методи лечења. Страна је суге- стија у великој мери надокнађе- на аутосугестијом. Али се сву- да истовремено позива и апелује на вољу болесника и његову у- виђавност. Наравно, да нови на- чин и метода позива неуротича- ра на целу људску проблемати- ку, у чему свакако лежи један час великог узнемирења, који међутим у њему пробуђује от- порну снагу. Човек који трпи, мора да поврати веру у свест вредности. У неурози хтео се о- тети притиску савести тражећи у болести заштиту пред одговор- ношћу. Лекар који лечи таквог

Стотридесет- годишњица Рихарда Вагнера

од највећих музичара свих вре- мена, а уз то немачког песника, мислиоца, националног радника и идеолога, чију је сву величину на овом последњем пољу у пот- Многе немачке уметничке, кул- турне и националне установе и организације прославили су 22 маја о.г. стотридесетогодишњицу рођења Рихарда Вагнера, једног пуности строго узевши сагледа- ла тек данашња генерација, ге- нерација великих остварења у чије је темеље многи камен положила и реч и мисао Рихарда Вагнера. О животу и раду Рихарда Ва- гнера, о његовом музичком и ум- ном стварању и општем значају за немачки народ и развоју ње- гове националне идеје опширно смо писали у фебруару ов год., приликом шездесетогодишњице Вагнерове смрти.

СМРТ ИЗДАВАЧА ШТОКА

У Паризу је преминуо у 83 години живота познати издавач П. В. Шток, који је четрдесет година водио издавачку књи- жару. Пок. Шток био је познат по свом независном духу и на- клоности према уметности. О свом раду са уметницима и књи- жевницима у раздобљу од 1880 до 1914 написао је књигу успо- мена Меморандум једног изда- вача.

НОВ КОМАД АНРИ ДЕ МОНТЕРЛАНА

Књижевник Анри де Монтер- лан, чији је позоришни комад Мртва краљица приказан пре дужег времена у Паризу, неза- довољан овим комадом пише нов који ће се звати Више него крв или Ничији син. У ко- маду играју само три личности: отац, мајка и дете. Радња се дешава у наше доба.

ПРОЛЕТЊА ИЗЛОЖБА У УМЕТНИЧКОМ ПАВИЉОНУ

Животни елан наших уметника

Овогодишња Пролетња изложба означаје једну видну етапу у раду око обнове нашег уметничког живота: знатно јача, садржајнија, и квалитативно, и квантитативно, од лањске, она, у главном, васпоставља ниво наших предратних репрезентативних изложби — што у датим околностима претставља једну несумњиву добит. Заступљено је четрдесетак уметника са преко сто двадесет радова, који сачињавају једну угледну и привлачну колекцију. Овај пут није било тематског ограничења, услед чега је изложба, у својој целини, испала живља и разноличнија, а уједно и лична особеност појединих сликара могла да дође до јаснијег, маркантнијег израза. Сви они наине — а има их прилично — чија је права област пејзаж или мртва природа учили су сада много бољи утисак, него на прошлгодишњој изложби на пример која је та два жанра била искључила. Тако одмах сви наши старији сликари који се надахњују претежно лепотом предела, цвећа и плодова; једна БЕТА ВУКАНОВИЋ која је, поред одлично постављене студије Босанка и једног солидног женског портрета, дала две веома живо и свеже колорисане мртве природе; затим ДРАГОМИР ГЛИШИЋ са два гиздава пејзажа и два нешто тмурна цвећа; БОРА СТЕВАНОВИЋ са једним деликатним мањим пејзажом и једном једром мртвом природом; МИОДРАГ ПЕТРОВИЋ са својим ведрим зеленим шумадијским пределима; ДРАГОСЛАВ СТОЈАНОВИЋ који у светлом аквазелу обрађује сличне мотиве, па СВЕТИСЛАВ СТРАЛА који у истој техници, али готово са густином и жаром масне боје слика пејзаже као онај визионарски, кутварни Београд или раскошне букете свежег пролетњег цвећа, седефасто бојадисане јабуке и металично светлуцаве рибе, док ЈОВАН БИЈЕЛИЋ у једном чудном, готово апстранктном Пределу заснива цео ефект на контрасту црнога са неким бледим, хладним роза и једним смелим потезом усијаног зинобера.

Али су и остали, млађи наши сликари обилно и успешно дали маха својој љубави за пејзаж и мртву природу, не занемарујући при томе ипак ни портре и фигуру којима та прегршт цвећа, вегетације, воћа, слободне природе и градских мотива служи

КЊИЖЕВНИК ТОДОР МАНОЈЛОВИЋ ОТВАРА ИЗЛОЖБУ

Књижевник Тодор Маноловић отворио је Пролетну изложбу београдских уметника следећим говором:

Као што се сваког пролећа обнавља природа, зазелене поља и вртови, процетавају воћке и цвеће и враћају ласте, тако се, сада већ од целог једног низа година на овамо, и у овом Уметничком павиљону, редовно и увек поново отварају наше пролетње изложбе. Једна сразмерно још млада али очигледно већ утврђена и крепка културна традиција делује, афирмира се ту тако рећи са неумитном нужношћу неког природног закона, приређујући нам сваке године, па тако и овај пут, и усред изванредних данашњих прилика, једну свечану пролетњу смотру наше ликовне уметности.

Живот је: континуитет — а животна способност, виталитет јесте: воља и способност за одржавање, односно, у преким случајевима, за васпостављање континуитета. Наши уметници показују у високој мери ту способност, тај животни елан — и перовој наше уметности цвета одиста једно даље и под тмурним небом и усред непогоде. О томе смо баш ту недавно могли поново да се уверимо: — приликом изложбе наших сликара у ролпству, са којом је врло срећно отворена овогодишња сликарска сезона. Привлачна, добродо-

шла већ и сама по себи као живи доказ несаломљивог стваралачког полета наших уметника, она је уз то још и најпозитивније деловала својом стварном уметничком вредношћу и наишла тако на одличан одзив код наше публике. Ова последња околност, одзив, интерес публике, од велике је важности: она претставља један од неопходних услова здравог, напредног уметничког живота. Јер иако је у уметности оно првенствено и највише, разуме се, увек — стваралачки чин генијалног или даровитог појединца, ипак је врло значајна и, практично, често просто пресудна и улога мноштва, публике, друштва чије разумевање и признање дају најефикаснији потстрек уметнику за његов стваралачки напор, за његов узлет ка звездама. Италијански Ренесанс на пример могао је да се оствари на један тако сјајан и величанствен начин одиста само захваљујући најприснијем стицају и најинтензивнијем узајамном дејству тих двају чиниоца уметничког живота, захваљујући оном жарком и радосном одушевљењу што је стварање великих уметника умело да изазове не само у вишим и највишим круговима, већ и у широким народним масама.

Најтоплије, најрадосније и најчистије од свих одушевљења је оно за дух и лепоту — и увек је то један свечан и срећан тренутак када такво одушевљење обузме душу народа; када народ одједном некако осети — било је тога, код старих Грка, код Итали-

јана Ренесанса, па и касније још понекад — осети да је прави и најплеменитији смисао и врховни циљ живота у тим идеалима и да у доба тешких искушења само ти идеали могу да уздигну човека изнад свакидашњих брига и невоља.

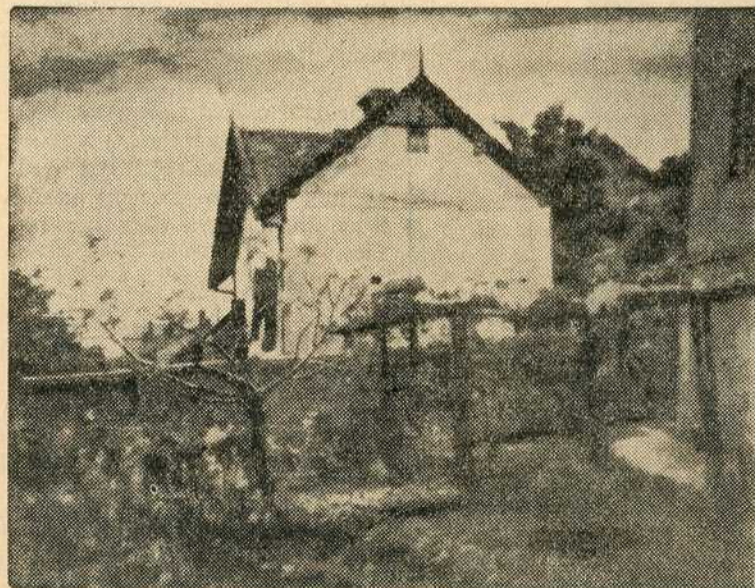
Уметници, песници и мислиоци су надахнути проповедници тих идеала, верни чувари тог светог пламена, без којег нема живота; они га гаје и предочавају, предлажу неуморно народу; каткад муњевито, величанствено и раскошно, каткад, можда, тише и скромније — али увек с вером и животворном љубављу. Онокако као што побожни, истинити свештеник служи службу Божју и моли се Свевишњему за своје верне. Свака озбиљна и искрена уметничка или поетична манифестација претставља такву једну службу или молитву. Песник је спроводи у речима и идејама, музичар у звуцима, а сликар и вајар у бојама и облицима. Ово је данас обред облика и боја; свежих пролетњих боја, бојатијих и ведријих, него што смо их видели на лањској пролетњој изложби — јер ћете овај пут, поред портрета и фигура, наћи ту поново и мношину пејзажа и мртвих природа, лиснатог младог зеленила и раскошног разнобојног цвећа које наши сликари нарочито воле и умеју да сликају.

Желећи да вам та ведрост пролетња процваст боја буде привлачна и угодна, част ми је отворити ову изложбу.

који у Пределу са Дедиња показује такође израђеног укуса, осећања и прекаљене техничке вештине. Непосреднији, спонтанији је БУРА РАДОЊИЋ који је у једној мртвој природи са лимунасто жутом лубеницом пред плавичасто сивим фондом умео и без неког нарочитог рафинмажа да оствари нешто што привлачи, годи, разгаљује као и сама природа. ЖИВКО СТАЈИСА ВЉЕВИЋ је, у једној великој, можда нешто прецизно аранжираној мртвој природи и пејзажу истих сразмера Стари Београд поново осведочио своје познате врлине: смисао за велику декоративну композицију и израђено колористичко знање — док је СВЕТИСЛАВ ВУКОВИЋ у панору Браћање са рада дао и овај пут пуне одушке својој предилекцији за жарко, пламтеће шаренило боја и широку, импресионистичку технику кичице.

МИЛИЦА ЧАЂЕВИЋ, живахна одмерена и деликатна у аквазелу, дала је у малом платну *Из моје баште* једну сасвим мајсторски насликану, ваздухом и светлошћу фино прозрачену студију шипражја и биљки (фикус и слично); РАДМИЛА ЂОРЂЕВИЋ, поред занимљивог птичијег шаренила *Из зоолошког врта*, дискретно тонски изведен *Портре г-ђе Љ. М.* и жанр *На углу*; ЗЛАТА РАНКОВИЋ грациозну, у флуидним, седефастим тоновима израђену фигуру *Сеоско ђаче* и једно слично третирано, такође пријатно *Цвеће*; БОСА ВАЛИЋ два крупним, пастиозним потезима насликана платна (*Девојчица у кујни* и *Предео*), а ПЕРСИДА НИКОЛАЈЕВИЋ укусно постављену студију *Сељанка*.

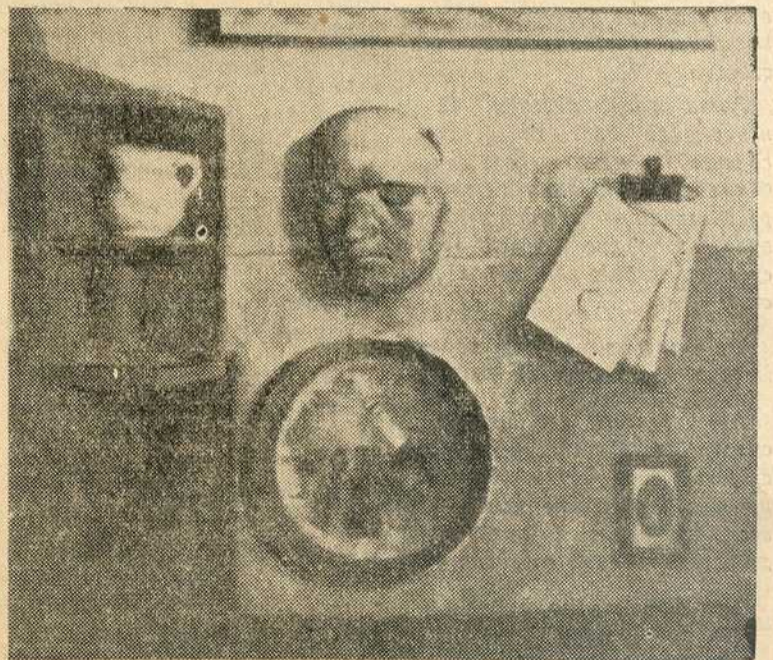
ЉУБИША НАУМОВИЋ, још подложен разним утицајима и нешто тврд, сиров у фактури, одаје у својим, мотивски, врло разноликим и занимљивим радовима ипак један симпатичан полет маште и хотења — и она његова златно-жуто интонирана *Жетва* може свакако да важи већ и као реализација. Архитект МОМЧИЛО БЕЛОБРК афирмира се врло часно и као сликар једним деликатно нијансираним *Цвећем*, а још више оном љупком и зналачки колорисаном портретском студијом: *Мој син*. Нешто аналогно дао је и БРАНА

ДРАГОМИР ГЛИШИЋ: ПРОЛЕЋЕ НА ПЕРИФЕРИЈИ

али још више у два етерично зелена интонирана Предела који иду, несумњиво, у најбоље, најзрелије што је уметник, у последње доба, у том роду извео. Веома је апартна, као замисао, као визија, а зналачка у спровођењу, и *Киша* од ВАСЕ ПОМОРИШЦА којој се интересантно противстављају два његова велика, монументална портрета строге, глатке фактуре. МИЛОШ ВУШКОВИЋ је у *Портрету сликара Граовца* са мајсторском лакоћом спојио живу, интимну карактеристику модела са треперећом свежином и дражи колорита — које дискретно прострујавају и његову *Мртву природу*. Сам НИКОЛА ГРАОВАЦ афирмира се све настојније као један од наших најјезговитијих, најкрвнијих колориста. Његов мали пејзаж *Мотив са Кнежевца* и мртва природа *Цвеће* (она једра, загасито црвена ружа у бујном, сјајно-зеленом лишћу) одиста су узорити и као сликарски доживљај, концепција, и као техника масне боје.

Дубоко сликарски гледа, осећа и маља и ЈЕФТО ПЕРИЋ који је изложио три свежа, сочна пеј-

ЖИВКО СТОЈИСАВЉЕВИЋ: МРТВА ПРИРОДА

ИЗЛОЖБА СЛИКАРСКИХ РАДОВА У КРАГУЈЕВЦУ

У свечаној дворани мушке реалне гимназије Кнеза Милоша у Крагујевцу, отворена је изложба слика Љуб. Анђелковића, П. Лазаревића, и Свет. Младеновића, професора из Крагујевца.

Од рата на овамо ово је прва, строго уметничка приредба, организована од стране приватне иницијативе и приватних средстава, па јој стога треба придати већи значај него онима, приређеним званичном иницијативом или субвенционисаним од стране разних установа.

На изложби је изложено око стотину радова. Две трећине чине радови младог и талентованог сликара Љуб. Анђелковића, док су остали радови сликара Лазаревића и Младеновића. Радови су разноврсни. Пада у очи мали број уљаних радова, који сви потичу из предратног доба.

С друге стране опажа се већи број акварелних радова, тако да се ова изложба може означити као изложба акварела. Младеновић је дао радове рађене пером, као и два уљана рада.

Општи утисак је врло повољан, поједина дела су на правом уметничком нивоу и могу чинити част и најугледнијим уметничким салонима.

Сликар Анђелковић доминира изложбом: акварели, пејзажи, цвећа и портрети, — чине главни део његовог рада. Најјачи је у портретима, у којима испољава изразито уметничко изражавање. Конструкција дела и комбинација боја сачињавају његову главну сликарску особину.

У пејзажима Анђелковић је свеж, интиман и јако допадљив. Његови пејзажи дају верну слику живог и природног. Једино што код тих пејзажа оставља утисак нечег неодређеног, то су тамни и тешки тонови неба који мало ублажују општи ведар утисак. Од портрета најбољи су му портрети лекара и једне девојчице, а од пејзажа најлепши му је једна група кућа из неког брдског краја.

Анђелковић не само да наговештава, већ даје оправдане наде да ће се развити у првокласног сликарског уметника.

Сликар Лазаревић, који нам је познат из својих ранијих излагања, изишао је овога пута са својим старим радовима, те смо му захвални што је на тај начин допринео општем утиску ове високе уметничке приредбе.

Младеновић је млад сликар, чија се младост јако изражава у свима његовим радовима. Несумњиво је да он располаже лепим сликарским смислом, и када буде савладао оне велике тешкоће које раздвајају љубав за сликарством од праве уметничке слике, може се са сигурношћу рећи да ће се и он развити у доброг сликара.

Изложба је побудила лепо интересовање јавности

Тетје у двадесет шестој години

ЉУБАВНЕ ДИЛЕМЕ И ДУШЕВНЕ БОРБЕ У КОЈИМА ЈЕ СТВАРАНА „СТЕЛА“

„Можете ли, драга моја, да претставите себи једног Гетеа који сад скоро више не скида издашно златним ширитима украшено свечано вечерње одело, и иначе од главе до пете углавном удешеног као што приличи галантном човеку од света који се креће у светлости безбројних зидних и столних светњака, посред свакојаким људи, међу којима за њега постоје само једне лепе девојачке очи. Тај пар очију влада њиме, покреће га из једне разоноде у другу.“

Час га прикива за карташки сто, час га одвлачи на неки концерт, час опет на бал. Али гдегод се налазимо, он доследно чини само једно те исто: обележен свима својствима лакомислена млада човека, без престанка се удвара привлачној малој плавуши. Покушајте све то да замислите па ћете добити слику и прилику садашњег прерушеног, карневалског Гетеа, човека који понекад пропушта да вам пише, јер се стиди самог себе у вашем духовном присуству. ... Али поред њега ипак је нешто остало још и од оног другог Гетеа, онога у једноставном дугом капуту сиве даброве боје, са мрком марамом око врата и са добрим чизама који већ сад у фебруару назире прве предзнаке пролећа, кад ће опет да му се отвори овај лепо свет са уживањима у природи...“

То је Гете написао у чувеном писму од 13 фебруара 1775 грофици Аугусти фон Штолберг, сестри грофова Штолберг. „Густица“ претставља једну од најчуднијих епизода у животу младога Гетеа, који је иначе у оно доба, издашно размажен од жена, био све друго само не резигнирани јунак платонских љубави на отстојању. У непуној 26. години, већ познат као песник, пред крај свога првог, младалачког периода стварања, Гете је добио од грофице Штолберг популарно писмо, потписано кратко „Густица“. Тако је дошло до романтичног пријатељства преко писама у духу последње четвртине XVIII века. Гете је „Густици“ у тој преписци откривао и најскривеније кутине свога срца, доцније ју је чак у писмима ослављавао и са ти, ма да је у животу никад честито није ни видео.

Онај „пар лепих девојачких очију“, који је био дубљи мотив неколико његових књижевних дела, међу којима најглавније јесте „Стела“, припадао је Ани Јелисавети Шенеман, рођеној 23 јуна 1758, размаженој јединици богатог франкфуртског банкарка.

„Лили“ — тако је Гете називао не само за време ове франкфуртске идиле, него још и као старац, у свом аутобиографском делу *Песма и истина*, иако тек у седамнаестој години, већ је суверено владала појмовима, стратегијом и тактиком велике монденке. Вешто је играла са читавом четом обожавалаца, код којих су главна побуда биле њене личне дражи „привлачне плавуше“, као што каже Гете, а не очекивани велики мираз.

У тај круг ушао је и млади Гете. За „Лилино“ срце, Гете је углавном био оно исто што и сви остали обожавачи. Али њена сујета желела је од већ познатог младог песника и франкфуртског патрицијског сина да направи свој коначни плен. Гете је „загрејан“ за њу, чак и добро загрејан. Али његово срце још је препуно трагова дотадањих љубави, које је остављао по једну у сваком граду у коме је дотле боравио.

У родном Франкфурту почео је, још дечаком, са Гретицом, ћерком учитеља играња. Као млад студент права у Штрасбургу доживео је велику љубав са Фредериком Брион, ћерком сеоског пастора у Сезенхајму (љубав коју целог века није потпуно преболео). У Вецлару опет, где је био на стажу као приправник у Врховном суду, nailази љубав са ћерком средњег писара...

Сад пак први пут љубав са

младом дамом из великог света. Родитељи и једне и друге стране нису очарани, нарочито Гетеови родитељи. Ни сам Гете покаткад није очаран. „Лилина“ мајсторска тактика изазива код њега страшне кризе љубоморе, намеће поређења са Фредериком, која не испадају свакад у „Лилину“ корист. Јављају се одлуке да се „кида“, да се бежи из Франкфурта, али оне се не извршују. Најзад, најнесрећнијим путем, који може замислити заљубљен човек, посредовањем неке г-њице Делф, долази у априлу 1775 и до службене веридбе, некако свечано-укочене.

„... У отсудном часу, — вели Гете, — пружила ми је руку, не велим баш оклевајући, али некако споро, замишљено...“

Међутим, баш та веридба као да је почетак краја. Обострани родитељи као неким прећутним споразумом раде на том да се она поквари. Сам Гете предузима пут у Швајцарску са младим грофовима Штолберг („Густином“ браћом), „да види да ли може без Лили“. Три месеца велики пријатељ природе ужива у величанству Алпа. Најзад долази до кварења веридбе. Раскида се исто онако банално као што је и настала: „Лилина“ мајка „решила се“ да исприча кхери за Гетеов однос са Фредериком из Сезенхајма...

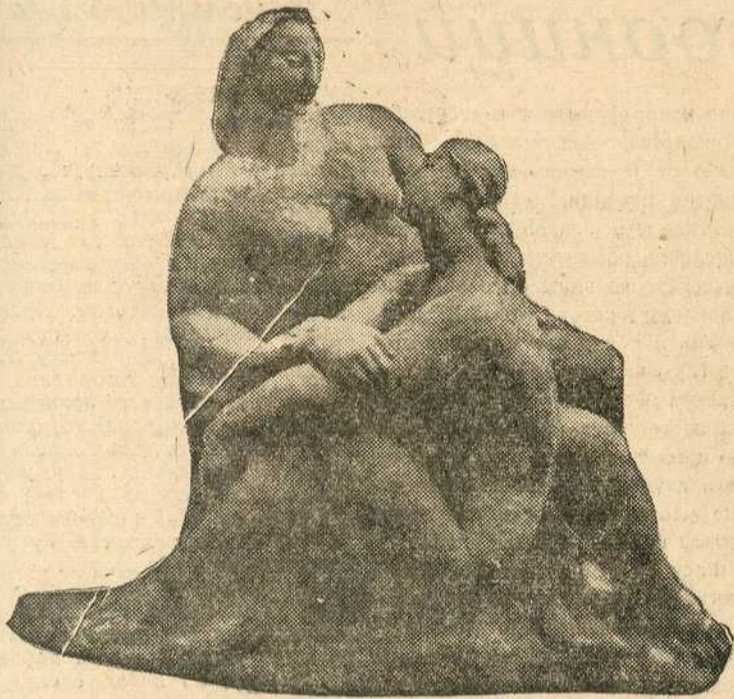
„Ох, још да не пишем драме, потпуно бих пропао...“ — јада се Гете у једном писму „Густици“.

И збиља, неколико Гетеових позоришних дела имају за свој постанак да захвале искључиво „Лили“, односно патњама, које је она изазвала.

Тако се прво јавља *Ервин и Елмира*, мали позоришни комад који је, како каже један од безбројних Гетеових биографа, „можда требало да буде опомена за Лили“. Елмира је лепа али сујетна девојка, која својом кокетеријом страшно мучи свог вереника.

Друга „опомена“ (ако усвојимо горњу тезу) била је драма *Клаудина*. Клаудина, лепа, умна, размажена, кокетна али при свему том добра Клаудина, кћи отменог господара од Вила Беле, тоне у љубави са пустоловом, пропалицом, одметником од друштва Кругантином (доцније му је Гете изменио име у „Ругантино“).

Треће и најпознатије дело тог „Лилиног“ циклуса“ јесте *Стела* која се сад јавља на београдској позорници, закључак не само тога „циклуса“, већ и закључак бугеног, младалачког периода у Гетеовом књижевном стварању.

А. ДОЛИНАР: АМАЗОНКЕ (теракота)

МИРКОВИЋ у свежем, импресионистичком *Портрету моје жене*. Два млада сликара — МИЛОШ ЈОНИЋ и РАДОМИР ЈОАНОВИЋ — који су успешно дебитирали на *Изложби сликара у заробљеништву* јавили су се сад поново; први са четири свежа акварела, а други са једним темпераментно бојадисаним (уље) Београдским мотивом. Тим нашим најмлађим живописцима придружује се и ГАЛИНА СТОЈАНОВИЋ-САХАРОВА чији складни пастели — све портрети — дају једну привлачну претставу о њеном таленту. Ако споменемо ту још интересантне сценографске нацрте и два мало мутна пејзажа у масној боји МИОМИРА ДЕНИЋА, завршили смо у главном ову, наравно, само сасвим летимичну смотру наших сликара.

Вајари су заступљени у много мањем броју — али се на њиховом челу налази ЛОЈЗЕ ДОЛИНАР. Један скулптор чија уметничка личност постаје све виднија и знатнија и који од изложбе до изложбе скреће све живљу пажњу на себе. Он је и овај пут донео неколико радова, теракота, од врло особеног и е-

фектног стила. Ти његови женски актови тако смело, али ипак веома зналачки и складно потенцираних форми одишу неком дубоко чулном, па ипак јединствено племенитом лепотом. Она бујна и горда *Лепотица* са огледалом, а још више можда она толико штедра и деликатно компонована група двеју нагих *Амазонки* изражава неку неоодољиву, опојну митолошку чар. Не мање сугестивно делује и *Портрет проф. Шкерла* својом оштром, продуховљеном моделацијом. Долинар се креће у линији најбољег модерног вајарства. СВЕТОМИР ПОЧЕК дао је у једној широко и меко моделисаној *Женској глави* живота, карактера и смирене, суморне лепоте. МАРКО БРЕЖАНИН показује се свежији, непосреднији у некако барокно схваћеном *Портрету уметника*, него у мало тешком, уморном *Портрету Боре Станковића*, док се више графички талент ПЕРИШЕ МИЛИЋА најповољније испљезва у рељефима *Вук Ст. Караџић* (гипс) и *Момчило Милошевић* (бронза), и у једном академски чистом и глатком цртежу.

Тодор Манојловић

БЕТА ВУКАНОВИЋ: СЕЉАНКА

Гете на београдској позорници

Занимљивости

Заступамо гледиште да на првој српској сцени треба приказати првенствено дела трајне уметничке вредности, као и дела од значаја за стварање једнога драмскога писца, за дух културе једнога народа или једне историјске епохе. Зато намера да се нашој публици прикаже један од највећих немачких и европских писаца као што је Гете заслужује свако признање, док дискусије може бити само у погледу избора дела. Наравно да се ту мора водити рачуна о посебним склоностима једне дате средине, о могућностима позоришта у погледу глумачког материјала и техничких средстава, као и да ли постоје добри преводи тих позоришних ремек-дела које треба играти.

Сигурно је да горостасна величина Гетеа не лежи у његовом драмском стварању, јер иако Фауст има драмску форму, он је уствари филозофска и лирска поема, која није створена за позорницу. Зато је то тежак проблем за сваку позоришну управу, која жели да великог немачкога песника прикаже преко позорнице.

Данашње позоришно вођство хтело је да прикаже Гетеово позориште преко мање познатих дела, као што су „Брат и сестра“ и „Стела“, вероватно сматрајући да ће тиме пробудити већи интерес код публике него приказивањем оних најпознатијих дела, за које се мисли да су исувише позната и да су изгубила привлачност. Али питање је да ли је овакво решење најбоље и шта се добија извођењем Гетеових дела из којих се не може ни наслути будућа величина Гетеа. Она можда имају само значај као израз тежњи једне епохе или једну етапу у духовној и књижевној еволуцији младалачког романтизма Гетеа ка класичној усклађености његовог зрелог доба.

Г. Б. Јевтић, који је превео и режирао оба ова дела Гетеа у својој изјави поводом премијере Стеле оправдава њену појаву на сцени Српског Народног позоришта тврђењем да је млади Гете ближи српској позоришној публици од Гетеа — писца Фауста. Можда је то донекле тачно да је романтичарски Гете са „велтшмерцом“ у срцу препуном љубави био некада ближи нашој публици него мудри и уравнотежени Гете из Вајмара. Одиста, у своје време крајем XIX века Патње младога Вертера имале су не само велики књижевни утицај него су и формирале менталитет и осећања читавих тадањих генерација. Колико ли је у то доба било младих људи који су преживљавали вертеровски свој љубавни занос по угледу на овај Гетеов књижевни лик!

Али данашња публика, чак и она најмлађа, много мање одушевљава се романтичарским заносима, ма да је романтизам срца у извесној мери вечит. Она има много више реалистичког смисла који се не може задовољити бучним тирадама о вечној љубави.

Зато можда није било довољних разлога да се приступи приказивању Стеле на београдској позорници, остављајући по страни друга драмска дела Гетеа

која су од веће уметничке вредности и од далекосежнијег и дубљег значаја. Тако ових дана у Паризу игра се Ифигенија у Тауриду, а можда би вредело покушати са Торкватом Тасом, а увек треба мислити и припремати се на извођење самога Фауста. У једној од земаља на Југоистоку дават је Фауст, који смело режиран и прилагођен савременој позоришној техници може да има великог успеха код публике.

Прво Српско позориште треба да има великих амбиција не само у погледу домаћег репертоара него и у подухватима за извођење ремек-дела светске позоришне уметности. Имамо по-

Г-ђа Деса Дугалић, г-ђа Мира Јевтић и г-ца Гордана Гошић у Гетеовој »Стели«

(Снимак: Државна пропаганда)

зоришну традицију, расположено разноврсним одличним глумачким талентима у старим и млађим генерацијама, снабдевени смо савременим техничким средствима, као што имамо и захвалну публику. Зато би плански и са великим еланом требало да се ухватимо у коштац и са најтежим стварима на пољу позоришне уметности. Нашу стваралачку способност и културну вредност обновљене отаџбине у европској културној заједници посведочићемо нашом вољом и тежњом да достигнемо врхунце стваралаштва у свима уметничким областима.

Као што смо већ рекли тешко се може из Стеле наслути уметнички геније Гетеа, који и сам није био задовољан овим својим делом, па је чак дао и две верзије. Кад не бисмо знали да је Стелу написао Гете, са много више критичког духа говорили бисмо о том делу, мерејући му романтичарску претераност, немогућност и неприродност многих ситуација, бујно фразирање без психолошког удубљивања, као што је то случај код многобројних епигона великих романтичара. Фернандо, јунак комада, прави је романтичарски тип, човек кога распиње жеђ за новим и непознатим, који незадовољан са својом средином лута по свету тражећи заборав за свој безразложни бол. Тако и он напушта своју жену Цецилију и кћер Луцију и одлази да лута по свету.

У том лутању Фернандо сусре-

као неког флуидног и етеричног божанства, надземаљског бића како су је замишљали романтичарски песници.

Мада г. Б. Јевтић као редитељ мисли да романтичарско позориште Гетеово више одговара менталитету наше глуме, г. В. Јовановић и поред свога патоса старе глумачке школе није успео да креира Фернандо као романтичарског јунака, који свој бол носи кроз свет. Овом нашем одличном глумцу изгледа не леже више улоге љубавника, где треба имати више спонтаног елана.

Госпођа Мира Јевтић у улози несрећне жене дала је једну интелегентно и пажљиво простудирани улогу. Њена патетика била је често врло дирљива, али у целини њено тумачење Цецилије било је претерано у скрушености сломљеног срца. Г-ца Гордана Гошић у извесној мери добро је поставила личност младе Лу-

ције, како ју је замислио писац као срећан карактер, који „не прима спољни притисак“. Несумњиво да њој недостају рутина, што је сасвим објашњиво с обзиром на њену младост, и више изражајних могућности у њеној глуми, што ће временом свакако постићи.

Са задовољством подвлачимо да су и споредне улоге врло добро обрађене, што је допринело успеху комада код публике. Те су улоге носили г-ђа Невенка Микулић, г-ца Едита Милбахер и г. г. Будимир Брадоњић, Милорад Игњатовић, Велимир Бошковић и Радивоје Ранисављевић. Једино бисмо замерили г-ци Милбахер, која готово беспрекорно тумачи своје улоге, што је била исувише лукаво-сирова, кад је требало да буде више наивна.

Режија г. Б. Јевтића показује велико познавање Гетеовог позоришта и исправност његових схватања о значају стварања потребне атмосфере, „штимунага“, у извођењу оваквих дела. Игра глумца, музика, боје у декору и костимима све је било усклађено са много укуса и великим разумевањем доба.

Српски текст комада врло је успео, сем неколико места које мислимо требало је слободније превести. Сценограф г. В. Загородњук дао је успео и прикладан декор, који је много чинио за успешно остварење Стеле на нашој позорници. Костими госпође Миле Бабић-Јовановић савршено су допринели стварању потребног штимунага.

Мислимо да је подела улога у Стели могла бити другојачија, имајући у виду велики избор који пружа београдски глумачки ансамбл. Наша велика драмска уметница, г-ђа Деса Дугалић-Недељковић тумачила је ову романтичарску љубавницу са свима сретствима свога богоданог талента и своје fine интелегенције. Својом богатом скалом гласовних и мимичких могућности она је изражавала романтичарску страст у своме заносу, као што је умела да нађе потребне акценте за бол и патњу. Али ипак у низу својих креација женских ликова на београдској позорници, од којих су неки незаборавни, Стела не долази у први ред. То није била млада баронеса Стела, идеализовани лик романтичарске жене,

КУЋА У ВАЗДУХУ.

Јединствена слика на једној марки ваздушне поште Папске државе у Риму у вези је с једном тајанственом причом. На марки се види, како у ваздуху, лебди мала кућица са једним прозором, коју у лету носе шест анђела. Над њом се појављује мајка Божја с дететом. Према једном старом предању, ову су кућицу, у којој је једном у Назарету становала богородица и чекала на благовест арханђела Гаврила, у једној мајској ноћи 1291 године однели анђели и ваздухом донели на Рику, у Италији. Три године касније она је нестала, и нађена опет 1294 године код Лорета. Ту ускоро постаде кућа Маријина место за ходочашће побожних верника. Године 1468 саграђена је око куће велика црква и данас то место посећују многи побожни верници из целог света. С обзиром на чудновату легенду о отмици куће Маријине у ваздуху, важи у новије време мајка Божја од Лорета као заштитница ваздухопловаца. (ЕОС).

БЕЛАВОСТ КАО НАСЛЕДНА БОЛЕСТ

(ЕОС) Белавост је мушка болест. Она је последња етапа испадања косе, које обично почиње код човека од 20 до 30 године, а врло ретко се појављује још раније. У почетном стадијуму стварају се т.зв. „саветнички ћошкови“, или настаје једна мала тонсура на темену главе. Понекад обе. Данас морамо да сматрамо ко узрок ове појаве једну наследну варијанту растења косе код мушкараца. Немачки научник професор др. Фус ospорава сваку узрочну везу стварања белавости са такозваним ланкомисленим животом или са недовољним ношењем шешира.

Свакако да сада још нису пронађена никаква ефикасна средства против раног губљења косе. У најбољем случају може се још са спиритуозним водама за косу и масажама да продужи век косе на глави. Важно је и то, да се коса не изложи и сувише интензивној сунчаној светлости. Мушкарци који до своје 40 године немају никакву појаву белавости, могу да рачунају да ће да задрже своју косу до најдубље старости.

✱ Током прошлог месеца било је у Берлину више приредаба на којима су пред својим земљацима играли чешки уметници. Присутствовало је преко 6.000 чешких радника, запослених у главном граду Рајха и у његовој околини.

✱ Пароброди на Рајни, који су за многе стотине хиљада путника Рајном постали управо појам, опет су овог Ускрса стављени у промет на средњој прузи Рајне. Они ће и ове године да приреду многу разоноду и весеље рањеницима.

Д. МИЛОВАНОВИЋ: МРТА ПРИРОДА

М. М. Милошевић

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ЗЛАТАН НАКИТ, златне зубе, све златне и сребрне предмете, уметничке античке ствари, купује и најбоље плаћа »Колубара«, Призренска 13. Телефон 24-386.
337 1—5

ИЗГУБИЛА САМ кућну листу и пријаву издате од Претстојништва полиције, Крагујевац. Оглашујем их за неважеће. **Костана Стефановић**.
337 1—1

ИЗГУБИО САМ личну карту од Прет. град. полиције у Крагујевцу бр. 7010, избегличку легитимацију бр. 84120, потврду пријаве код град. поглаварства и све оглашујем за неважеће. **Драгољуб Степановић**, служб. Пољопривредне коморе у Крагујевцу, Краља Петра 81.
338 1—1

ИЗГУБИО САМ кућну листу издату од Претстојништва полиције, Крагујевац. Оглашујем је за неважећу. **Драшко Милетић**, свештеник.
339 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 13004 издату од Претстојништва полиције, Крагујевац изгубила сам те је оглашујем за неважећу. **Јованка Ивовић**.
340 1—3

ИЗГУБЉЕНА шоферска исправа издана у Паланци бр. 1589. Оглашавам за неважећу. **Ing. Величковић**.
341 1—3

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУПУЈЕМ:

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, бразлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне есцајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа. Бесплатно процењује и на захтев проценене вредности исплаћује одмах позната фирма

»БРИЛИЈАНТ«

власник **МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ**

Београд, Палилулска ул. бр. 6 — Дорћолска пијаца. — Тел. 28-706

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

2 ЈУНА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Ђорђа Вашингтона 8 Дин. 1,800.000.—
- 2) Плац са зградом Ђорђа Вашингтона 36 Дин. 6,400.000.—
- 3) Плац са зградом Кр. Александра 85 Дин. 3,500.000.—
- 4) Плац са зградом Копитарева градина 3 Дин. 5,600.000.

4 ЈУНА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Захумска 47 Дин. 1,120.000.—
- 2) Плац са зградама Војводе Бране 23 Дин. 720.000.—
- 3) Плац са зградом Гетеова 47 Дин. 800.000.—
- 4) Плац са зградом Војв. Вука 5 Дин. 560.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради Скадарска бр. 33 од 9—12 часова где се могу добити сва даља обавештења.

348 1—1

„РАДЕ НЕИМАР“

ПРОДАЈЕ — КУЋЕ — ПАЛАТЕ — ВИЛЕ

ВИСОКИ ОЧУВАНИ РЕНОМЕ НАШЕ ФИРМЕ ВЕЋ ЈЕ ПОЗНАТ
БЕОГРАД — КРАЉА МИДАНА 20. — ТЕЛЕФОН 27-796.

342 1—1

МИОДРАГ РАДИВОЈЕВИЋ напустио је Београд где се на курсу налазио. Позивам га да се за 10 дана врати иначе одричем га се. **Лелосава Радивојевић — Неготин**.
1—1

СТАРИ НАКИТ И ДРАГО НАМЕЊЕ

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња. **ТРГОВИНА СТАРОГ НАКИТА** Краља Милана 41-а до Славије
343 1—1

„БОКА“

КУПО-ПРОДАЈА НЕПОКРЕТНИХ ИМАЊА

Купцима и продавцима гарантује солидан и сигуран рад.

Кнез Михајлова 19/1. Тел. 24-877.
344 1—1

„Ватрогасац“

К. Д.

ПАШИЋЕВА 7. — ТЕЛЕФОН 20-459

Пожарни апарати са хемијским средствима за гашење пожара са: **ПЕНОМ,**

ТЕЧНОШЋУ,

ТЕТРАХЛОРОМ

Ватрогасни материјал и прибор. Пунимо и оправљамо пожарне апарате.
345 1—3

„СТУДЕНИЦА“

ПРЕДУЗЕЋЕ за израду угљене киселине—Београд, Карађорђева улица број 28, телефон бр. 28-897, израђује угљену киселину и продаје по максималној цени. Имамо на стоваришту разне есенције и фарбе за безалкохолна пића
346 1—1

Купујемо и продајемо:

сервизе, *йорцелан*

античке и уметничке ствари, као и тепихе, злато и све вредносне ствари.

На позив долазимо.

„СТРАЖИЛОВО“

трговина антиквитета

Кн. Михајлова — 39
усл. тел. 24-818

349 1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

7 ЈУНА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Војводе Бране 6 Дин. 1,500.000.—
- 2) Плац са зградом Димитрија Катића 7 Дин. 300.000.—
- 3) Плац са зградама Војводе Богдана 22 Дин. 900.000.—
- 4) Плац са зградом Кнез Данила 14а Дин. 1,400.000.—
- 5) Плац са зградом Војводе Пећанца 13 Дин. 760.000.

9 ЈУНА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Космајска 14а Дин. 2,880.000.—
- 2) Плац са зградама Босанска 15 Дин. 3,200.000.—
- 3) Плац са зградом Босанска 24 Дин. 5,000.000.—
- 4) Плац са зградама Босанска 13 Дин. 4,800.000.—

11 ЈУНА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Рајићева 12 Дин. 1,600.000.—
  - 2) Плац са зградом Космајска 44 Дин. 2,700.000.—
  - 3) Плац са зградом Краља Петра 24 Дин. 1,300.000.—
- Продаја ће се обавити у банчиној згради Скадарска 33/II од 9—12 час. где се могу добити сва даља обавештења.
350 1—1

Часовничарска радња „ВЕЛЕС“

Пашићева — 25 II спрат тел. 30-556

КУПУЈЕ: брилијанте, златне зубе као и све врсте златног накита, сатова.

Због мале режије плаћа највише.

Власник **БОРА ЦВЕТКОВИЋ**

Рад са публиком: од 8 до 10 и од 2 до 7 после подне

РЕЧНИК

СРПСКОГ КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА
ОД ДР Л. БАКОТИЋА

(56.000 РЕЧИ — 1400 СТРАНА)

ПЛАТНЕНИ ПОВЕЗ. ДИН. 450.—

Српско-немачки речник

ОД А. ВИЛХАРА

ПЛАТНЕНИ ПОВЕЗ. ДИН. 150.—

ГЕОГРАФСКИ АТЛАС ОД ВЛАД. МАРИНКОВИЋА
ДИН. 120.—

Дела Буре Јакшића:	Песме (плат. повез)	Дин. 160.—
	Драме (плат. повез)	" 160.—
	Приповетке (плат. повез)	" 160.—
	Одломци (плат. повез)	" 160.—
Живко Павловић:	Опсада Скадра	" 110.—
Николић:	Илустроване народне песме I/II	" 30.—
М. Црњански:	Дневник о Чарнојевићу	" 20.—
В. Јанковић:	Дечак с Уне	" 25.—
Илић:	Основи техничког цртања	" 10.—
Михиловић:	Полне болести и њихово лечење	" 20.—
Цамоња:	Гладовање као лековити фактор	" 20.—
Зечевић:	Гајење бресака	" 10.—
Шишковић:	Један од многих, роман	" 20.—
Лапчевић:	Наша стара пољопривредна култура	" 20.—
Јовић:	Практична упутства за руковање моторних возила	" 30.—
Кирхнер:	Како ћемо се заштити од отровних гасова	" 15.—
Николајевић:	Краљ Милан и Тимочка буна	" 25.—

Добија се у свима књижарама.

КЊИЖАРИМА УОБИЧАЈЕНИ РАБАТ

СРПСКА КЊИЖАРА

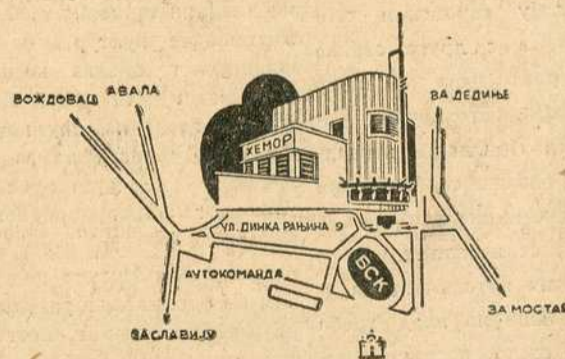
БЕОГРАД, КРАЉА АЛЕКСАНДРА 18

ТЕЛ. 26009

ЧЕК. РАЧ. КОД П. Ш. 61240

БОЈЕ готове за фарбање

производи и испоручује

„ХЕМОП“

РАДИОНИЦА ХЕМИЈСКИХ ПРОИЗВОДА

БЕОГРАД, УЛ. ДИНКА РАЂИНЕ БР. 9

ТЕЛЕФОН 42-042

Заинтересовани нека шаљу своја требовања упућена Центру за хем. произв. путем »ХЕМОРА« сваког месеца 1 и 15-ог.

ТРАЖИТЕ ОБАВЕШТЕЊЕ

316 2—2